
REZULTATI SOCIORELIGIJSKOG ISTRAŽIVANJA U
FRANJEVAČKIM PROVINCIJAMA HRVATSKE I
BOSNE I HERCEGOVINE

Rezultati ankete provedene među franjevcima i franjevkama

Neven Duvnjak, Split

UDK: 316 :2

Izvorni znanstv. Članak

Primljeno 4/99

Sažetak

Anketa među redovnicama i redovnicama koji pripadaju franjevačkom redu obuhvatila je 233 ispitanika, odnosno 143 redovnice i 90 redovnika, a provedena je u sedam franjevačkih provincija na području Hrvatske i BiH. U analizi socio-psiholoških obilježja ispitanika posebna je pozornost posvećena socijalnom miljeu iz kojega potječu redovnice odnosno redovnici (mjesto rođenja, zanimanje roditelja, broj djece u obitelji i slično). U anketi su opširno obrađeni različiti aspekti redovničkog života, kao i odnos prema drugim redovničkim zajednicama i crkvenim strukturama, te prema episkopatu. Poseban dio istraživanja posvećen je analizi molitvenog i sakramentalnog života. S obzirom na važnost življenja franjevačke karizme među redovnicama i redovnicima obrađena su pitanja vezana uz rat i mir (mirotvorstvo), te odnos prema katoličkom socijalnom nauku (skrb za siromašne) i odnos prema ekologiji (skrb za stvoreno). Ovo je jedno od prvih socioreligijskih istraživanja provedenih među službenicima Crkve nakon 1990. i može poslužiti kao temelj za buduća slična komparativna istraživanja.

1. UVOD

Uz anketu provedenu među vjernicima, *Franjevački institut za kulturu mira* istodobno je proveo anketno istraživanje među franjevcima i franjevkama u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Razlozi provođenju ovakvog istraživanja bili su slični onom istraživanju među vjernicima. Naime, anketom se željelo obuhvatiti što više njihova područja života i rada, kako bi se utvrdilo koliko su oni sami zadovoljni svojim pozivom i u kolikoj mjeri i na koji način odgovaraju zahtjevima vremena. Jednako tako, organizator istraživanja htio je doznati kako franjevci i franjevke žive svoju franjevačku karizmu,

koja razumijeva zauzimanje za socijalnu pravdu, mirotvorstvo i skrb za Božje djelo u prirodi.

Ova anketa ima još veće značenje kada uzmemo u obzir činjenicu da su sociološka istraživanja redovničke odnosno svećeničke populacije u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini bila vrlo rijetka, pa ona može, uza sve nedostatke, poslužiti kao polazišna točka za buduća redovita longitudinalna socioreligijska istraživanja populacije koju čine, uvjetno rečeno, "službenici Crkve".

2. CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Glavni ciljevi ovog istraživanja su sljedeći:

1. Doznati što franjevci i franjevke općenito misle o sadašnjem trenutku Katoličke crkve u Hrvatskoj i Bosni Hercegovini, s posebnim osvrtom na odnose unutar Crkve (odnosi između redovnika i redovnica, odnosi između pripadnika/ca različitih redova, odnosi između redovnika i redovnica i dijecezanskog klera, te odnosi između redovnika i redovnica i crkvene hijerarhije na različitim razinama).
2. Utvrditi kako franjevci i franjevke doživljavaju svoj poziv, odnosno jesu li zadovoljni ostvarenjem svoje karizme i općenito svojim životnim odabirom.
3. Istražiti kako oni općenito ocjenjuje svoj položaju unutar Crkve, te kakvi su njihovi stavovi prema redovničkoj, odnosno prema crkvenoj hijerarhiji.
4. Istražiti određene aspekte vjerskoga, odnosno duhovnog života suvremenih redovnica i redovnika.
5. Doznati mišljenja i stavove redovnica i redovnika o međuljudskim, međuetničkim i međuvjerskim odnosima (s posebnim naglaskom na ekumenski pokret) u današnjem trenutku, te o određenim društvenim i političkim pitanjima koja obilježavaju poratno razdoblje Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.
6. Posebna pozornost u anketnom upitniku bila je posvećena trima bitnim temama koja obilježavaju franjevačku karizmu, odnosno promicanju socijalne pravednosti, mira i skrbi za Božje djelo u prirodi.

3. PROVEDBA TERENSKOG DIJELA ISTRAŽIVANJA

U suradnji s Institutom *Pilar*-centar Split izrađen je anketni upitnik koji je sadržavao 150 pitanja, od kojih su dva bila otvorenoga tipa, te je određen uzorak. Kao i kod vjerničke ankete, terenski dio

istraživanja obavljen je u travnju i svibnju 1997. godine, a rezultati su obrađeni u Institutu *Pilar*-centar Split u prvoj polovici 1998. godine.

Anketiranje je provedeno poštom. Poslane su omotnice s anketnim upitnikom. Uz svaki upitnik bila je priložena detaljna uputa za njegovo ispravno popunjavanje. Popunjene upitnike svaki je ispitanik/ca vratio poštom organizatoru istraživanja.

4. OBILJEŽJA UZORKA

Kod redovnica istraživanje je provedeno u 7 provincija na području Hrvatske, 2 provincije u Bosni i Hercegovini, te među redovnicama u dijaspori. Anketom su bile obuhvaćene ukupno 143 redovnice.

Kod redovnika, istraživanje je provedeno u 5 provincija na području Hrvatske, 2 provincije na području Bosne i Hercegovine, te u dijaspori. Anketirano je ukupno 90 redovnika.

Dakle, anketnim istraživanjem obuhvaćeno je **233** pripadnica, odnosno pripadnika franjevačkoga reda.

Treba napomenuti kako je odaziv redovnica i posebno redovnika bio manji od očekivanoga pa se, uz još neke tehničke poteškoće, istraživanje nije moglo provesti u očekivanu opsegu. Rezultati ipak imaju određenu vrijednost jer ukazuju na trendove koji prevladavaju u stavovima i razmišljanjima redovnica i redovnika o različitim aktualnim problemima. Stoga ovo istraživanje može biti putokaz za daljnja slična istraživanja, u kojima bi veću pozornost trebalo posvetiti veličini uzorka i motivaciji ispitanika za bolju suradnju.

4.1. *Ostala obilježja uzorka*

Časne sestre – franjevke:

Dob:

do 30 godina:	13,5%
od 30 do 40 godina:	19,1%
od 41 do 50 godina:	24,1%
<u>iznad 50 godina:</u>	<u>43,3%</u>
Ukupno:	100%

Mjesto provedenog djetinjstva do 10. godine života:

Selo:	85,8%
Gradić do 10.000 st.:	6,4%
Grad od 10 do 30.000 st.:	5,0%
<u>Grad iznad 30.000 st.:</u>	<u>2,8%</u>
Ukupno:	100%

Zanimanje roditelja redovnica u trenutku stupanja u samostan:

Očevi časnih sestara u najvećem su broju bili poljoprivrednici (55,1%), zatim NKV ili PKV-radnici (19,1%), KV ili VKV-radnici (12,5%), te obrtnici (6,6%). Ostala zanimanja zastupljena su u zanemarivu broju.

Majke časnih sestara u najvećem su broju bile kućanice (80,2%) ili poljoprivrednice (15,3%), a kao i u gornjem slučaju ne bilježe se ostala zanimanja u značajnijem broju.

Školska sprema redovnica:

Nije pohađala školu:	0,0%
Nepotpuna OŠ:	3,5%
Osnovna škola:	13,3%
Zanatska škola:	2,8%
Srednja škola:	38,5%
Viša škola:	18,9%
Visoka škola:	20,3%
<u>Magisterij ili doktorat:</u>	<u>2,8%</u>
Ukupno:	100%

Redovnici – franjevci:

Dob:

do 30 godina:	14,4%
od 30 do 40 godina:	15,6%
od 41 do 50 godina:	25,6%
<u>iznad 50 godina:</u>	<u>44,4%</u>
Ukupno:	100%

Mjesto provedenog djetinjstva do 10. godine života:

Selo:	82,2%
Gradić do 10.000 st.:	1,1%
Grad od 10 do 30.000 st.:	5,6%
Grad preko 30.000 st.:	7,8%
<u>Nepoznato:</u>	<u>3,3%</u>
Ukupno:	100%

Zanimanje roditelja redovnika u trenutku stupanja u samostan:

Očevi redovnika uglavnom su bili poljoprivrednici (44,4%), NKV ili PKV-radnici (14,4%), te KV ili VKV-radnici (15,6%). Očeva slobodnih profesija bilo je 5,6%, a isti je i broj očeva obrtnika (5,6%).

Majke su u najvećem broju kućanice (77,8%) ili poljoprivrednice (12,2%), dok su ostala zanimanja prisutna u vrlo malom broju.

Školska sprema redovnika:

Nije pohađao školu:	0,0%
Nepotpuna OŠ:	0,0%
Osnovna škola:	3,3%
Zanatska škola:	1,1%
Srednja škola:	4,4%
Viša škola:	4,4%
Visoka škola:	70,0%
Magisterij ili doktorat:	14,4%
<u>Nepoznato:</u>	<u>2,2%</u>
Ukupno:	100%

Boravak u inozemstvu (redovnice i redovnici):

Više od polovice redovnica nije boravilo u inozemstvu (56,9%). Svaka četvrta (27,7%) boravila je u inozemstvu na različitim službama, dok je na školovanju u inozemstvu bila svaka deseta redovnica (10,8%).

Što se tiče dužine boravka izvan zemlje, 28,3% redovnica živjelo je u inozemstvu 5 i više godina, 22,6% do 6 mjeseci, 15,1% od jedne do dvije godine, a 11,3% od 6 mjeseci do jedne godine.

Nešto više od četvrtine redovnika (27,8%) bili su u inozemstvu na školovanju, 16,7% u inozemstvu je obavljalo različite službe, a

7,8% obavljalo je misionarsku službu, dok 31,1% redovnika nije boravilo u inozemstvu.

Najbrojniji su oni redovnici koji su izvan Hrvatske živjeli kraće vrijeme, odnosno do 6 mjeseci (18,9%), slijede oni koji su boravili više od 5 godina (17,8%), a svaki deseti je boravio u inozemstvu od 2 do 3 godine.

Ako usporedimo ove podatke, možemo zaključiti kako redovnici u većem broju nego redovnice odlaze u inozemstvo. Isto tako, dvostruko više muškaraca nego žena odlazi na školovanje (što je indikativno), dok redovnice izvan zemlje uglavnom obavljaju "različite poslove".

Sljedeće pitanje odnosilo se na broj djece u obiteljima iz kojih dolaze redovnice i redovnici, a rezultati su sljedeći:

Tablica 1

Dolazim iz obitelji s:

	Redovnice	Redovnici
Jednim djetetom	0,7%	3,3%
Dvoje djece	4,2%	5,6%
Troje djece	10,5%	10,0%
Četvero djece	11,2%	10,0%
Petero djece	19,6%	11,1%
Šestero djece	12,6%	21,1%
Sedmero djece	7,7%	12,2%
Osmero djece	8,4%	5,6%
Devetero i više djece	25,2%	18,9%

Premda su podaci o brojnosti obitelji iz kojih dolaze redovnice i redovnici prilično disperzirani, može se zaključiti kako se uglavnom radi o brojnijim obiteljima s petero ili šestero djece, a zanimljiv je podatak da značajan broj zaređenih osoba dolazi iz obitelji koje su imale devetero i više djece (svaka četvrta redovnica, gotovo svaki peti redovnik).

Anketirane redovnice uglavnom rade i žive u gradskim župama (73,9%), 16,2% u seoskima, a 9,2% u prigradskim župama.

Redovnici svoju službu obavljaju u najvećem broju u gradskim župama (58,9%), zatim u seoskim (23,3%) i prigradskim župama (12,2%), dok 2,2% ispitanika živi i radi u župama dijaspore.

Sudeći prema rezultatima istraživanja redovnice i redovnici u svojim zajednicama obavljaju vrlo različite službe, a podaci za svaku skupinu predočeni su u tablici:

Tablica 2

Na kojem mjestu u svojoj zajednici sada radite?

	Redovnice	Redovnici
U redovničkoj upravi	3,6%	8,9%
U redovničkom odgoju i obrazovanju	1,4%	6,7%
Kateheta osnovne škole	16,5%	4,4%
Kateheta srednjoškolaca	2,2%	3,3%
Kateheta studenata	-	-
Znanstveni radnik	2,2%	4,4%
Publicist	0,7%	2,2%
U zdravstvu	12,9%	-
U socijalnoj skrbi	2,2%	1,1%
Pučki misionar	-	-
Župnik	-	22,2%
Kapelan	-	22,2%
Dušobrižnik radnika u inozemstvu	-	2,2%
Kontemplativni redovnik	-	-
Redovnik/ca-student	7,2%	5,6%
Redovnik/ca u mirovini	24,5%	6,7%
Ostale službe	25,9%	8,9%

Što se tiče časnih sestara, uz one koje su u mirovini i koje obavljaju "ostale službe", najveći broj njih rade kao vjeroučiteljice u osnovnim školama ili u zdravstvu.

S druge strane, najviše redovnika obavlja župničke ili kapelanske obveze ili su zaposleni u redovničkoj upravi.

Sljedeće pitanje jedno je od zanimljivijih u ovom istraživanju i njime smo željeli doznati što je presudno utjecalo prilikom donošenja odluke o opredjeljivanju za redovništvo. Utjecaje ćemo dati rangirane, odvojeno za redovnice i redovnike.

5. REDOVNIČKI ŽIVOT (OPĆENITO)

Rang 1

Presudni utjecaji za odlazak u redovništvo (redovnice):

1. Odgoj u kući	62,2%
2. Neposredni Božji poziv	58,0%
3. Utjecaj časne sestre-redovnice	30,8%
4. Da nabolje pomognem čovjeku	21,7%
5. Utjecaj svećenika-redovnika	16,1%
6. Utjecaj religiozne sredine	11,9%
7. Pružati vjersku podršku drugome	8,4%
8. Nešto drugo	6,3%
9. Čitanje teološke literature	4,2%
10. Utjecaj vršnjaka s istim izborom	3,5%
11. Odgoj u školi - utjecaj nastavnika	1,4%

Rang 2

Presudni utjecaji za odlazak u redovništvo (redovnici):

1. Odgoj u kući	47,8%
2. Utjecaj svećenika-redovnika	32,2%
3. Neposredni Božji poziv	11,1%
4. Utjecaj religiozne sredine	4,4%
5. Utjecaj časne sestre-redovnice	1,1%
6. Čitanje teološke literature	1,1%

Razlozi odlaska u redovništvo kod redovnica i redovnika donekle se razlikuju. I jedna i druga skupina na prvo mjesto stavljaju odgoj u kući, što još jednom potvrđuje prošireno mišljenje (i među laicima i među stručnjacima) kako je upravo obiteljski odgoj, a posebno u mlađoj dobi, presudan za upoznavanje s vjerom i za reprodukciju religijskog života. Dakle, prilikom donošenja odluke o stupanju u redovništvo najveću zaslugu ima obiteljski, odnosno roditeljski odgoj.

Redovnice, međutim, na drugo mjesto po važnosti stavljaju neposredni Božji poziv, dok redovnici ističu utjecaj drugih svećenika-redovnika, što je zanimljiv podatak. Isto tako, kod časnih sestara izraženiji je motiv pomaganja drugim ljudima i pružanje vjerske podrške ostalim vjernicima.

Sljedećim upitom željeli smo doznati koji razlozi motiviraju redovnice i redovnike da ostanu u svojoj službi. Najviše časnih sestara odgovara kako se u svom pozivu najbolje ostvaruje (69,8%),

12,2% ističe odgovornost prema danim zavjetima, a svaka deseta redovnica na prvo mjesto stavlja odgovornost prema prihvaćenom svetom redu.

Redovnici odgovaraju nešto drugačije. Oni u manjem broju od redovnica ističu osjećaj kako se u svom pozivu najbolje ostvaruju (48,9%), a više odgovornost prema svetom redu (34,4%). Na trećemu je mjestu kod redovnika odgovornost prema danim zavjetima (6,7%).

Na pitanje *“Smatrate li da je Vaš odgoj bio odgovarajući u oblikovanju zrele ljudske i redovničke osobe?”* dani su sljedeći odgovori: više od polovice ih smatra kako je odgoj bio odgovarajući (57,6%), da je bio djelomično odgovarajući misli 39,6% redovnica, a 2,9% kako je odgoj bio pogrešan.

Redovnici su dali slične odgovore, ali treba napomenuti kako je nešto manji broj u potpunosti zadovoljan odgojem (50,0%), dok ih 47,8% smatra kako je odgoj bio djelomično odgovarajući.

Iduće pitanje odnosilo se na zadovoljstvo vlastitim redovničkim ostvarenjem. Ovdje su redovnice i redovnici dali gotovo identične odgovore. Potpuno zadovoljno svojim redovničkim ostvarenjem nešto je manje od polovice anketiranih redovnica (43,7%), a djelomično je zadovoljna svaka druga ili 51,4%. Potpuno je zadovoljno 41,1% redovnika, dok ih je 55,6% djelomično zadovoljno. Dakle, i kod jedne i kod druge skupine prevladaju oni koji su *djelomično zadovoljni* svojim redovničkim ostvarenjem.

Velika većina redovnica (80,7%) ne želi promijeniti redovnički poziv, a one koje bi to učinile kao mogući razlog navode razočaranje u redovništvo (5,0%) ili neslaganje s poglavarima (3,6%), dok 6,4% ispitanica nije preciziralo razlog zbog kojega bi napustile redovništvo.

Slično odgovaraju i redovnici: 78,9% ih ne želi mijenjati svoj poziv, a kao eventualni razlog odlaska ističu potrebu za obiteljskim životom (5,6%) ili neslaganje sa crkvenim strukturama (4,4%).

Sljedeće pitanje odnosilo se na one redovnice i redovnike koji su napustili redovništvo. Pitanje je glasilo: *“Možete li navesti razloge zbog kojih su to učinili?”*, a zabilježeni su ovi odgovori:

Tablica 3

Određeni broj redovnika i redovnica napustilo je redovništvo. Možete li navesti razloge zbog kojih su to učinili?

	Redovnice ¹	Rang 1	Redovnici	Rang 2
Zdravstveno stanje	3,5%	8	2,2%	5
Potreba za obiteljskim životom	32,9%	3	38,9%	1
Neslaganje s poglavarima	13,3%	4	5,6%	4
Nesnalaženje u osobnim krizama	38,5%	2	36,7%	2
Ispomoć nemoćnim roditeljima	1,4%	9	-	8
Osobni neuspjeh kao redovnik/ca	11,2%	5	1,1%	6
Pomanjkanje vjere i duha žrtve	60,1%	1	11,1%	3
Razočaranje u red	6,3%	6	-	9
Nešto drugo	5,6%	7	1,1%	7

Motivi odlaska iz redovničke zajednice razlikuju se kod franjevki i franjevac. Redovnice na prvo mjesto stavljaju pomanjkanje vjere i duha žrtve u onih koji su odustali, na drugo mjesto nesnalaženje u osobnim životnim krizama, a na treće potrebu za obiteljskim životom.

Redovnici kao glavni razlog napuštanju redovništva vide u potrebi za obiteljskim životom, na drugo (isto kao i redovnice) nesnalaženje u osobnim krizama, a na treće mjesto pomanjkanje vjere i duha žrtve. Iako su tri glavna razloga ista, njihov je redoslijed drugačiji, pa odgovori ukazuju kako je kod muškog dijela populacije izraženija potreba za obiteljskim životom, dok redovnice smatraju presudnim nedostatak osobne žrtve i snažne vjere.

Na pitanje "Koja je najvažnija odrednica duhovnosti?" redovnice odgovaraju kako je to trajno obraćenje (46,1%) ili redovna osobna i zajednička molitva (41,8%), dok je kod redovnika redoslijed

¹ Podaci za redovnice dani su kumulativno, jer su one, za razliku od redovnika, odgovarajući na ovo pitanje uglavnom birale više odgovora. No, to ne utječe na usporedivost podataka, jer se jasno vidi kojoj od alternativa pojedina skupina daje prednost.

obrnut i na prvo mjesto stavljaju redovitu osobnu i zajedničku molitvu (35,6%), a na drugo trajno obraćenje (34,4%).

U idućem pitanju ispitanici su bili zamoljeni da usporede duhovnost današnjih redovnika/ca s duhovnošću od prije deset ili dvadeset godina. Najviše je redovnica odgovorilo kako je duhovnost danas drugačija (62,1%), dok gotovo svaka treća misli da je ona danas manja nego prije (31,4%)

Nešto manji broj redovnika nego redovnica misli kako je duhovnost danas drugačija (45,6%), na drugome su mjestu oni koji misle kako je ona manja (35,6%), dok ih 8,9% drži kako je ista kao prije.

Sljedeće pitanje bilo je povezano s gornjim i odnosilo se na pojave koje ugrožavaju duhovnost redovnica, odnosno redovnika.

Tablica 4

Što posebno ugrožava duhovnost redovnika-redovnica?

	Redovnice	Rang 1	Redovnici	Rang 2
Preveliki aktivizam	49,7%	2	33,3%	2
Vlastita duhovna neozbiljnost	53,8%	1	55,6%	1
Duh vremena	30,1%	3	32,2%	3
Zaokupljenost zajednice materijalnim dobrima	14,0%	5	18,9%	5
Politizacija i folklorizacija pastoralnog djelovanja	4,2%	6	13,3%	6
Neosjetljivost za potrebe i probleme drugih ljudi	21,7%	4	23,3%	4
Nešto drugo	4,2%	7	1,1%	7

Iako u različitim postotcima, zanimljivo je primijetiti da se rangovi odgovora kod redovnica i redovnika u potpunosti podudaraju, pa je tako kao glavni razlog smanjene duhovnosti navedena vlastita duhovna neozbiljnost, koju slijedi preveliki aktivizam, te duh vremena, koji je očito ocijenjen kao faktor koji ne pridonosi jačanju duhovnosti.

Na pitanje što bi trebalo učiniti za obnovu duhovnosti, redovnice imaju podijeljena mišljenja: 31,9% ih misli kako treba raditi na osobnoj i vjerskoj zrelosti, a 31,2% na obnovi molitvenog života. 17% časnih sestara smatra kako treba živjeti i produbljivati iskonsku

karizmu, dok 14,9% važnim smatra unaprjeđivanje međuljudskih odnosa.

Redovnici imaju još neujednačenije stavove: 27,8% najvažnijim smatra življenje i produbljivanje karizme, 26,7% rad na osobnoj i vjerskoj zrelosti, a 25,6% obnovu molitvenog života.

Sljedeći problem koji nas je zanimao je zadovoljstvo poslom koji ispitanici obavljaju u zajednici. Većina redovnica (66,9%) u potpunosti je zadovoljna poslom, a po prilici svaka četvrta (32,2%) djelomično je zadovoljna.

Kod redovnika stupanj zadovoljstva nešto je manji, jer je potpuno zadovoljno njih 58,9%, a djelomično svaki treći ili 32,2%.

Zanimljivi su i odgovori na pitanje o osposobljenosti za obavljanje povjerenog posla. 47,9% redovnica misli kako su dostatno osposobljene, značajan broj (39,4%) osjeća pojedine nedostatke, a 12,7% su odgovorile kako nisu dostatno osposobljene.

Među redovnicima dvostruko je manje onih koji misle kako nisu osposobljeni za posao koji obavljaju (5,6%), svaki drugi (53,3%) osjeća pojedine nedostatke, a 41,1% su potpuno zadovoljni svojom osposobljenošću za posao koji im je povjeren.

Iduće pitanje usko je povezano s gornjim pitanjem. Zanimalo nas je mogu li redovnice/ci u svom poslu živjeti karizmu utemeljitelja, odnosno utemeljiteljice reda. Na ovo pitanje pozitivno je odgovorilo 60,0% redovnica, dok 31,4% misli da je to moguće samo djelomično.

Što se tiče redovnika, oni su nešto manje "zadovoljni", jer 54,4% odgovara kako mogu u potpunosti živjeti karizmu utemeljitelja, a djelomično nešto više nego svaki treći (35,6%).

U sljedećoj tablici dat ćemo odgovore na pitanje "Koji lik redovnika-redovnice u zajednici najviše cijente?":

Tablica 5

Koji lik redovnika-redovnice u zajednici najviše cijente?

	Redovnice	Rang 1	Redovnici	Rang 2
Pobožan	42,0%	2	30,0%	2
Razborit	78,3%	1	73,3%	1
Povučen	2,1%	6	-	-
Otvoren	18,9%	4	30,0%	3
Radišan	5,6%	5	22,2%	5
Pravedan	29,4%	3	26,7%	4
Nisam razmišljao/la	0,7%	7	-	-

Odgovori redovnica i redovnika prilično su slični, jedino valja istaknuti razliku po kojoj redovnice na treće mjesto stavljaju pravednost, dok redovnici prednost daju otvorenosti. Prve dvije osobine i kod jednih i kod drugih su iste, a to su razboritost i pobožnost. Idući problem su odnosi među redovnicima-redovnicama u njihovim provincijama:

Tablica 6

Kakvi su prema Vašem mišljenju odnosi među redovnicima-redovnicama u Vašoj provinciji?

	Redovnice	Redovnici
Topli i prijateljski	16,7%	5,6%
Iskreni i otvoreni	12,3%	11,1%
Korektni i uljudni	28,3%	40,0%
Poslovni	8,0%	8,9%
Nezreli	9,4%	10,0%
Službeni i proračunati	10,9%	11,1%
Napeti i hladni	3,6%	4,4%
Nisam razmišljao/la	10,9%	5,6%

Ako pomnije promotrimo podatke, vidljivo je kako je manjina ispitanika odabrala dvije pozitivne ocjene o međuredovničkim odnosima. Iako samo 16,7% časnih sestara ocjenjuje odnose toplima i prijateljskima, to je gotovo trostruko više nego kod redovnika (5,6%). Uglavnom, i jedni i drugi spomenute odnose ocjenjuju kao korektne i uljudne, ali bez osobite topline i iskrenosti.

Sljedeće pitanje produbljuje prethodno i odnosi se na glavne razloge napetim i hladnim odnosima u redovničkim zajednicama.

Tablica 7

Ako su odnosi napeti i hladni, koji je tome razlog?

	Redovnice	Redovnici
Sukob generacija	6,5%	4,4%
Različitost mentaliteta	13,0%	7,8%
Stupanj obrazovanja	7,4%	2,2%
Nezrelost	22,2%	10,0%
Nedostatak redovničkog duha	45,4%	42,2%
Negativan stav prema novome	5,6%	-

Ovdje ne bilježimo veće razlike, jer većina redovnica i redovnika glavni razlog napetim i hladnim odnosima vide u nedostatku redovničkog duha, dok je na drugome mjestu nezrelost članova redovničkih zajednica.

Nadalje, postavili smo dva pitanja o odnosu prema sadašnjem kućnom poglavaru-poglavarici, te o odnosu prema sadašnjem provincijalu i provincijalki, a rezultati su sljedeći:

Tablica 8

Kakav je Vaš odnos prema kućnom poglavaru-poglavarici?

	Redovnice	Redovnici
Odan i povjerljiv	10,2%	7,8%
Iskren i u svemu otvoren	26,3%	20,0%
Korektan	51,8%	53,3%
Služben	8,8%	8,9%
Hladan i napet	0,7%	-
Ne postoji	-	1,1%
Nisam razmišljao/la	2,2%	1,1%

Ovdje su rezultati gotovo isti: i jedni i drugi u najvećem se broju slažu kako su ti odnosi korektni.

Tablica 9

Kakav je Vaš odnos prema sadašnjem provincijalu-provincijalki?

	Redovnice	Redovnici
Odan i povjerljiv	12,1%	14,4%
Iskren i u svemu otvoren	29,8%	22,2%
Korektan	34,0%	47,8%
Služben	18,4%	11,1%
Hladan i napet	2,8%	3,3%
Ne postoji	-	1,1%
Nisam razmišljao/la	2,8%	-

Redovnice i redovnici u najvećem broju odgovaraju kako su odnosi korektni, iako nešto više redovnica taj odnos ocjenjuje kao iskren i u svemu otvoren. Ovaj odnos nije jednoznačan, pa s druge

strane bilježimo nešto više redovnica negoli redovnika, koje smatraju da je odnos spram provincijala ili provincijalke služben.

Kao glavne razloge napetim odnosima prema poglavaru/poglavarici i prema provincijalu/provincijalki ispitanici ističu sljedeće:

Tablica 10

Ako su, prema Vašem mišljenju, odnosi prema poglavaru-poglavarici, odnosno provincijalu-provincijalki napeti i hladni, koji je tome najčešći razlog?

	Redovnice	Redovnici
Nejednak odnos prema redovnicima/cama	17,1%	8,9%
Netaktičnost u postupcima	45,7%	24,4%
Nesposobnost za službu koju obavlja	3,8%	6,7%
Moja osobna nesnošljivost	11,4%	-
Nisam razmišljao/la	21,9%	21,1%

Iako ispitanici glavni razlog hladnim i napetim odnosima vide u netaktičnim postupcima nadređenih, ipak to zamjera dvostruko više redovnica nego redovnika. Isto tako, časne sestre u većem broju ističu problem nejednakog odnosa pretpostavljenih prema redovnicama, odnosno redovnicima.

Jedan od mogućih problema koji se može pojaviti unutar zajednice svakako je i grupiranje. Pripadnici odnosno pripadnice franjevačkog reda imaju o tom pitanju sljedeća mišljenja:

Tablica 11

Ako postoji neko grupiranje među redovnicima-redovnicama, ono je po:

	Redovnice	Redovnici
Dobi	13,9%	11,1%
Naobrazbi	5,8%	3,3%
Idejama	24,8%	36,7%
Simpatiji	27,0%	15,6%
Mjestu rođenja	13,9%	13,3%
Hijerarhiji	0,7%	1,1%
Ne znam	13,9%	13,3%

Redovnice ističu kako su grupiranja najčešća na temelju simpatija, dok su kod redovnika na prvome mjestu ideje, odnosno idejna bliskost. Dakle, redovnice prednost daju emocionalnoj bliskosti, dok su redovnici skloniji vršiti izbor na racionalnoj razini.

Sljedeći niz pitanja odnosi se na odnose određene redovničke zajednice s drugim redovničkim zajednicama, kao i na odnos ostalih crkvenih struktura prema njima. Prvo pitanje u ovom nizu odnosilo se na odnos vlastite zajednice prema drugim redovničkim zajednicama.

Tablica 12

Kakvi su odnosi Vaše redovničke zajednice prema drugim redovničkim zajednicama?

	Redovnice	Redovnici
Ljudski i topli	33,3%	21,1%
Povjerljivi i otvoreni	5,0%	3,3%
Korektni	33,3%	48,9%
Neodređeni	14,2%	12,2%
Nedostatni-nepotpuni	6,4%	5,6%
Suparnički i nepovjerljivi	0,7%	1,1%
Napeti i hladni	-	-
Ne znam	7,1%	6,7%

Odgovori časnih sestara i redovnika u ovom slučaju vrlo su slični i, kao i u prethodnim slučajevima, oni se uglavnom definiraju kao korektni. Zanimljivi su i odgovori na pitanja o susretima s onima koji su napustili redovništvo.

Tablica 13

Kako gledate na susrete redovnica i redovnika s onima koji su napustili redovničku zajednicu?

	Redovnice	Redovnici
Takve susrete smatram normalnima i potrebnima	50,7%	50,0%
Takvih susreta je malo i oni su poželjni	26,8%	28,9%
Treba izbjegavati takve susrete	1,4%	1,1%
Takvi susreti mogu samo škoditi	0,7%	1,1%
Protiv sam takvih susreta	1,4%	3,3%
Takvih susreta nema	7,0%	6,7%
Ne znam	12,0%	6,7%

Najveći broj redovnica i redovnika ima vrlo pozitivan stav o spomenutim susretima i svaki drugi (odnosno svaka druga) smatra ih normalnima i poželjnima, dok po prilici svaki četvrti redovnik, odnosno redovnica misli kako je takvih susreta malo i kako su oni poželjni.

Što se tiče druženja redovnika s redovnicama izvan službenih ili pastoralnih susreta i dogovora, svaka druga redovnica (51,4%) smatra kako je to normalno i kako takve odnose treba njegovati, svaka treća (33,1%) je mišljenja kako s takvim susretima treba biti krajnje oprezan, dok svaka deseta redovnica (9,9%) na ovo pitanje odgovara sa "ne znam".

Gotovo iste odgovore dali su i redovnici: 48,9% ih misli kako su spomenuti susreti sasvim normalni i treba ih njegovati, svaki treći (33,3%) je mišljenja da u takvim aktivnostima treba biti krajnje oprezan, a 8,9% odgovorilo je sa "ne znam".

Iduće pitanje bilo je o odnosu hrvatskog episkopata spram redovništva u Crkvi:

Tablica 14

Pokazuje li hrvatski episkopat iskrenu skrb za redovništvo u Crkvi?

	Redovnice	Redovnici
Da	39,7%	11,1%
Nedovoljno	54,2%	57,8%
Ne	6,1%	27,8%

Iako obje skupine u najvećem broju odgovaraju kako je skrb episkopata nedostatna, redovnici su znatno kritičniji od redovnica (znatno više ih odgovara negativno i tek svaki deseti misli kako je skrb episkopata za redovništvo iskrena).

Sljedeće pitanje odnosilo se na odnos franjevacu prema franjevkama:

Tablica 15

Smatrate li da redovnici dovoljno cijene rad redovnica u Crkvi?

	Redovnice	Redovnici
Mislim da cijene dovoljno	35,8%	37,8%
Nedovoljno cijene	44,0%	46,7%
Cijene malo	20,1%	13,3%
Ne cijene uopće	-	1,1%

Može se zaključiti kako redovnice i redovnici imaju ujednačen stav prema ovom pitanju, s time da je ženski dio uzorka još kritičniji i u većem broju odgovara kako redovnici malo cijene njihov rad.

Na pitanje "Kako ocjenjujete ulogu biskupskog delegata za redovnike odnosno redovnice ako je on imenovan?" dani su sljedeći odgovori:

Tablica 16

Kako ocjenjujete ulogu biskupskog delegata za redovnike, odnosno redovnice ako je on imenovan?

	Redovnice	Redovnici
Ta je uloga važna i korisna	30,7%	16,7%
Ta je uloga nekorisna i suvišna	5,1%	5,6%
Zависи o osobi koju (nad)biskup imenuje i njezinim sposobnostima	38,7%	36,7%
Ne želim se izjasniti	2,2%	3,3%
Ne znam	23,4%	30,0%

Ovdje se odgovori razlikuju i gotovo dvostruko više redovnica nego redovnika smatra kako je uloga biskupskog delegata važna i korisna. Podjednak broj franjevki i franjevac misli kako uloga ovisi o imenovanoj osobi i njezinim sposobnostima, dok značajan broj ispitanih odgovara sa "ne znam".

Sljedeće pitanje smatramo jednim od indikativnijih i njime smo pružili priliku ispitanicima da sami ocjene "kvalitetu" življenja svojega redovništva.

Tablica 17

Smatrate li da je redovnicima-redovnicama omogućeno da svoje redovništvo u Crkvi žive u potpunosti?"

	Redovnice	Redovnici
Smatram da je to u potpunosti omogućeno	47,8%	33,3%
To je tek djelomično omogućeno	39,1%	26,7%
Uopće nije omogućeno	-	1,1%
Redovnici/ce u Crkvi nisu ravnopravni/e	6,5%	34,4%
Ne znam	6,5%	3,3%

Redovnici su kritičniji od redovnica kada je u pitanju življenje redovničkoga poziva i tek svaki treći smatra kako je to omogućeno u potpunosti. Isto tako, oni u znatno većem broju od redovnica (vidi tablicu) smatraju kako redovnici nisu u ravnopravnom položaju spram ostalih službenika Katoličke crkve, što je značajan podatak i trebalo bi obratiti pozornost na izraženo nezadovoljstvo. Isto tako, velik broj redovnica misli kako je življenje redovništva tek djelomično omogućeno (39,1%). Sljedeće pitanje vezano je uz prethodno i odnosi se na razloge nezadovoljstva:

Tablica 18

Što Vam u Vašoj redovničkoj zajednici najviše smeta?

	Redovnice	Rang 1	Redovnici	Rang 2
Neiskrenost	31,5%	2	26,7%	3
Protekcija	7,0%	7	4,4%	7
Nepраведnost	20,3%	4	13,3%	5
Grupiranja	18,2%	5	22,2%	6
Način molitve	2,1%	10	2,2%	9
Kućni red	1,4%	11	3,3%	11
Pomanjkanje duha molitve i žrtve	44,8%	1	35,6%	1
Pomanjkanje života u izvornoj karizmi	24,5%	3	28,9%	2
Prevelika materijalna zaokupljenost	14,0%	6	23,3%	4
Preveliki politički angažman	2,8%	9	4,4%	8
Ne znam	3,5%	8	3,3%	10

I redovnice i redovnici izjavljuju kako im u njihovim redovničkim zajednicama najviše smeta pomanjkanje duha molitve i žrtve, a visoko rangirani su i neiskrenost, pomanjkanje života u izvornoj karizmi, nepravednost i grupiranja. Redovnici u većem broju od redovnica ističu problem prevelike zaokupljenosti materijalnim vrijednostima.

Što se tiče redovničkog odijela njime je zadovoljno 69,7% redovnica, dok je samo djelomično zadovoljno njih 16,9%.

Redovnici su zadovoljniji od redovnica (72,2% ih je u potpunosti zadovoljnih), a djelomično svaki deseti redovnik.

6. MOLITVENI, SAKRAMENTALNI I DUHOVNI ŽIVOT REDOVNICA I REDOVNIKA

Molitvenim skupinama ili pokretima pripada samo 2,9% redovnica i 4,4% redovnika.

Na pitanje "*Kakvo značenje pridajete postu, pokori i odricanju u redovničkom životu?*" zabilježeni su ovi odgovori:

Tablica 19

"Kakvo značenje pridajete postu, pokori i odricanju u redovničkom životu?"

	Redovnice	Redovnici
To je neodvojivo od redovničkog zvanja	71,1%	72,2%
Važno je ako je u službi drugima	25,4%	20,0%
To je tek povremeno važno	0,7%	3,3%
To nije toliko važno	1,4%	2,2%
To je za mene formalizam	-	-
Ostatak tradicije neprimjeren našem vremenu	1,4%	2,2%

I jedna i druga anketirana skupina u najvećem broju smatra kako su post, pokora i odricanje neodvojivi dio redovničkog života, dok svaka četvrta redovnica i svaki peti redovnik smatraju kako su ti čini važni ako su u službi drugima.

Po mišljenju redovnica i redovnika glavni razlozi opadanja redovničkih zvanja su sljedeći:

Tablica 20

Navedite koji su razlozi opadanja redovničkih zvanja danas?

	Redovnice	Rang 1	Redovnici	Rang 2
Manjak djece	60,8%	1	44,4%	2
Potrošačko-hedonistički mentalitet	37,8%	2	58,9%	1
Loš utjecaj obitelji	25,2%	4	27,8%	3
Manjak vjere kod mladih	28,7%	3	25,6%	4
Loš primjer sadašnjih svećenika	10,5%	6	16,7%	5
Spore promjene u Crkvi	4,9%	7	5,6%	7
Neprilagođenost redovništva suvremenom načinu života	13,3%	5	7,8%	6

Redovnice u najvećem broju kao glavni razlog opadanja redovničkih zvanja smatraju manjak djece, dok je na drugome mjestu potrošačko-hedonistički mentalitet, a na trećemu manjak vjere kod mladih. Redovnici su još više podijeljeni po ovom pitanju i više od polovice ih smatra kako je glavni razlog suvremeni potrošačko-hedonistički mentalitet koji ne pogoduje duhovnim zvanjima. Kod njih je na drugome mjestu manjak djece, a na trećemu loš utjecaj u obitelji.

Povezano s gornjim problemom je i pitanje o tome bi li redovnice i redovnici savjetovali mladima odlazak u samostan. Odgovori su sljedeći:

Tablica 21

Biste li rado savjetovali poznatom mladiću-djevojci da ode u samostan?

	Redovnice	Redovnici
Rado bih to savjetovao/la	39,0%	41,1%
Dobro ih promislio/la da li bih to savjetovao/la	12,8%	13,3%
Pomagao/la bih da bolje sagleda budući poziv	44,0%	43,3%
To ne bih savjetovao/la	2,1%	1,1%
Ne znam	2,1%	1,1%

Kao i u nekim prethodnim slučajevima i ovdje su redovnice i redovnici pokazali zamjetnu suglasnost. Najveći broj ispitanika pomogao bi mladoj osobi da bolje sagleda poziv, dok bi nešto manji, ali još uvijek vrlo značajan broj, rado savjetovao odlazak u samostan. Isto tako, nešto više nego svaki deseti redovnik ili redovnica izjavljuje kako bi dobro promislili prije nego što bi dali tako važan životni savjet.

Jedno od pitanja bilo je posvećeno položaju, odnosno vrednovanju žene u Crkvi. Mišljenja o tom problemu su sljedeća:

Tablica 22

Koje je Vaše mišljenje o vrednovanju žene u Crkvi?

	Redovnice	Redovnici
Ravnopravna	27,3%	28,9%
Zapostavljena	7,0%	12,2%
Prividno ravnopravna	33,6%	20,0%
Diskriminirana	-	-
Nedostatno uključena	32,0%	35,6%

Redovnice izražavaju veće nezadovoljstvo položajem žene u Crkvi: najviše časnih sestara (svaka treća) smatra kako su žene prividno ravnopravne, slijede redovnice koje misle kako su žene nedovoljno uključene, a na trećemu je mjestu po prihvaćenosti stav po kojemu je žena u Crkvi u ravnopravnom položaju (tako misli, po prilici, tek svaka četvrta redovnica).

Muški dio uzorka u najvećem broju prihvaća stav kako su žene nedostatno uključene u aktivnosti Crkve, na drugome su mjestu oni koji misle kako je žena ravnopravna, a svaki peti redovnik drži kako je ravnopravnost samo prividna.

Odnos prema ženi provjerili smo i na jednoj na drugoj razini, koja izaziva prijepore unutar Katoličke crkve. Radi se, naime, o ređenju žena za svećeničku službu.

Tablica 23

Kako gledate na ređenje žena za svećeničku službu u nekim kršćanskim crkvama?

	Redovnice	Redovnici
To odobravam	4,3%	4,4%
To nikako ne odobravam	73,0%	63,3%
Zavisi o prilikama	14,9%	12,2%
Ne znam	7,8%	15,6%

I časne sestre i redovnici uglavnom ne odobravaju ređenje žena za svećeničku službu, ali treba primijetiti kako je ženski dio uzorka u tom pogledu nešto "stroži" od muškaraca. S druge strane, redovnici su pokazali veću neodlučnost prema ovom problemu i dvostruko više njih nego redovnica odgovorilo je sa "ne znam".

Iduća tri pitanja odnosila su se na pitanje mladeži i katehizacije. Na upite o današnjem zanimanju mladih za vjeru i Crkvu ispitanici su odgovorili na sljedeći način:

Tablica 24

Uočavate li da se mladi u posljednje vrijeme više zanimaju za vjeru?

	Redovnice	Redovnici
Zanimaju se više	49,3%	27,8%
Zanimaju se jednako	15,7%	25,6%
Zanimaju se manje	7,1%	10,0%
Mladi su indiferentni	14,3%	28,9%
Ne znam	13,6%	6,7

Mišljenja redovnica i redovnika o odnosu mladih spram vjere bitno se razlikuju. Svaka druga časna sestra smatra kako se mladi danas više zanimaju za vjeru, dok se s tom konstatacijom slaže tek svaki četvrti redovnik. Isto tako, veći broj redovnika nego redovnica misli kako je taj interes danas jednak kao i prije. Zanimljivo je primijetiti kako najveći broj franjevac (28,9%) misli kako je današnja mladež indiferentna prema vjeri.

Na isti su način franjevke i franjevci ocijenili odnos mladih prema Crkvi:

Tablica 25

Uočavate li da se mladi u posljednje vrijeme više zanimaju za Crkvu?

	Redovnice	Redovnici
Zanimaju se više	40,1%	22,2%
Zanimaju se jednako	20,4%	22,2%
Zanimaju se manje	6,6%	18,9%
Mladi su indiferentni	17,5%	26,7%
Ne znam	15,3%	7,8%

Distribucija odgovora slična je kao i u prethodnom slučaju: redovnice nešto bolje ocjenjuju zanimanje mladih za Crkvu, za razliku od redovnika, čiji su odgovori mnogo disperziraniji. Časne sestre ponovno u većini smatraju kako je interes za Crkvu veći, dok svaki četvrti franjevac misli kako su mladi indiferentni, a značajan broj ih smatra kako je zanimanje manje. Podjednak broj redovnika (otprilike svaki peti) je mišljenja kako je zanimanje s jedne strane veće, a s druge strane jednako kao prije.

Jedno od pitanja bilo je posvećeno katezezi, odnosno stručnosti današnjih kateheta i katehistica.

Tablica 26

Mislite li da stručna sprema redovnika vjeroučitelja, odnosno redovnica vjeroučiteljica zadovoljava zahtjevima suvremene katehizacije?

	Redovnice	Redovnici
Zadovoljava u potpunosti	14,2%	5,6%
Zadovoljava djelomično	70,9%	76,7%
Ne zadovoljava nikako	1,4%	3,3%
Ne znam	13,5%	12,2%

Iako najveći broj anketiranih (više od 70,0%) misli kako stručna sprema vjeroučitelja/vjeroučiteljica zadovoljava djelomično, nešto je više redovnica nego redovnika koje smatraju kako ona zadovoljava u potpunosti. Ovakvi odgovori ukazuju na potrebu poboljšanja stručne spreme vjeroučitelja/vjeroučiteljica.

Sljedeći niz pitanja odnosio se na molitveni život i na prihvaćanje određenih moralnih normi Katoličke crkve, te o nekim drugim važnim oblicima religioznosti i crkvenosti redovnika i redovnica.

Tablica 27

Koji Vas oblik molitve najviše zadovoljava?

	Redovnice	Redovnici
Liturgijska molitva-časoslov	49,7%	50,0%
Meditativna molitva	15,4%	11,1%
Suvremene molitvene zajednice	2,1%	2,2%
Osobna molitva	32,9%	35,6%
Ne znam	-	1,1%

Odgovori su vrlo slični: uz manje razlike i redovnice i redovnici na prvo mjesto stavljaju liturgijsku molitvu, odnosno časoslov, a na drugo mjesto osobnu molitvu.

Što se tiče osobne molitve, zanimalo nas je kome se ispitanici najčešće mole, odnosno kome upućuju svoju molitvu.

Tablica 28

Kome najčešće upravljate svoju molitvu?

	Redovnice	Rang 1	Redovnici	Rang 2
Trojedinom Bogu	30,8%	2	43,3%	1
Bogu Ocu	18,9%	4	6,7%	4
Isusu Kristu	46,2%	1	30,0%	2
Duhu Svetom	11,9%	5	1,1%	7
Blaženoj Djevici Mariji	24,5%	3	13,3%	3
Srcu Isusovu	8,4%	6	1,1%	6
Svetom Franji	0,7%	9	2,2%	5
Svetom Anti	-	-	-	-
Anđelu Čuvaru	-	-	-	-
Utemeljitelju-ljici	3,5%	7	-	-
Nekom drugom	2,1%	8	-	-

Redovnice svoju molitvu najčešće upućuju Isusu Kristu, zatim Trojedinome Bogu, Blaženoj Djevici Mariji, Bogu Ocu te Duhu

Svetome. Kod redovnika redosljed je nešto drugačiji: oni se najčešće mole Trojedinome Bogu. Isusu Kristu, Blaženoj Djevici Mariji, Bogu Ocu i Svetom Franji, osnivaču reda.

Zanimljivo je da nitko od anketiranih nije istaknuo "popularnog" i u puku omiljenoga sveca sv. Antu, a rijetka je i molitva utemeljitelju/utemeljiteljici reda.

Jedno od pitanja koje se tiče moralne problematike je i odnos prema ljudima koji ne vjeruju. Stavovi redovnica i redovnika su:

Tablica 29

Kakav je Vaš odnos prema ljudima koji ne vjeruju?

	Redovnice	Redovnici
Poštujem ih i cijenim kao ljude	63,6%	67,8%
S tim ljudima rado razgovaram	9,8%	14,4%
Takve ljude izbjegavam	-	-
Takve ljude prezirem	-	-
Za takve ljude se molim	26,9%	15,6%
Ne znam	0,7%	2,2%

Odgovori franjevaca i franjevki u skladu su s kršćanskim duhom, jer najveći dio ispitanika cijeni i poštuje nevjernike ili moli za njih. Ipak, treba istaknuti da redovnice češće mole za nevjernike, dok redovnici u nešto većem broju izjavljuju kako rado razgovaraju s ljudima koji ne vjeruju. Nitko od anketiranih nije izrazio negativne (i nekršćanske) stavove prema nevjernicima.

Na pitanje kakav je "Vaš odnos prema teškim iskušenjima u osobnom životu" dani su ovi odgovori: 72,1% redovnica odgovorilo je kako iskušenja prima s vjerom i nadom, dok je svaka peta izjavila kako nije imala teških iskušenja (19,3%). Gotovo na isti način odgovorili su redovnici: tri četvrtine franjevaca teška iskušenja prima s vjerom i nadom, a svaki četvrti je odgovorio kako nije imao takvih iskustava u dosadašnjem životu.

Nadalje, zanima nas je odnos prema ljudima koji redovnicama i redovnicima čine ili žele loše:

Tablica 30

Kako se odnosite prema osobama koje Vam možda žele ili čine loše?

	Redovnice	Redovnici
Na isti način kao i oni prema meni	2,2%	1,1%
Takve osobe izbjegavam	27,4%	22,2%
Za takve osobe molim	38,5%	18,9%
Nastojim na zlo uzvratiti dobrim	18,5%	28,9%
Ne postoje takve osobe u mom životu	13,3%	25,6%

Odgovori na ovo pitanje zanimljivi su i prilično neujednačeni, kako unutar pojedine skupine ispitanika, tako i među skupinama. Redovnice u najvećem broju odgovaraju kako za ljude koji ime žele ili čine zlo mole, što je u svakom slučaju kršćanski i humani pristup. Istodobno, svaka četvrta redovnica odgovorila je kako takve ljude izbjegava, dok nešto manji broj njih (18,5%) nastoji na zlo uzvratiti dobrim.

Kod redovnika situacija je drugačija: najviše ih je odabralo pozitivan i kršćanski pristup po kojemu na zlo treba uzvratiti dobrim, dok svaki peti takve ljude nastoji izbjeći. Franjevci mnogo manje mole za svoje neprijatelje nego franjevke (vidi tablicu), što je indikativan podatak. Zanimljivo je da svaki četvrti redovnik odgovara kako takvi ljudi ne postoje u njegovu životu.

Dva pitanja odnosila su se na čin ispovijedi, odnosno na učestalost i razloge odlaska na ispovijed:

Tablica 31

Kako često idete na ispovijed?

	Redovnice	Redovnici
Jednom tjedno	3,5%	7,8%
Svakih 15 dana	38,5%	6,7%
Jednom mjesečno	22,7%	16,7%
Prema potrebi	22,7%	44,4%
Prema prilici	5,7%	13,3%
Nekoliko puta godišnje	2,1%	10,1%
Uopće se ne ispovijedam	-	1,1%

Redovnice se ispovijedaju mnogi češće nego redovnici: 38,5% redovnica ispovijeda se svakih 15 dana, a 22,7% jednom mjesečno.

Redovnici to najčešće rade prema potrebi (44,4%) ili, u daleko manjem broju, jednom mjesečno.

Razlozi rijetkih odlazaka na ispovijed su sljedeći:

Tablica 32

Ako rijetko idete na ispovijed, koji je tome razlog?

	Redovnice	Redovnici
Smatrate kako nemate teških grijeha	9,0%	6,7%
Smeta Vam način ispovijedanja	5,1%	1,1%
Laki se grijesi opraštaju bez ispovijedi	6,4%	11,1%
Neugodnost priznavanja uvijek istih grijeha	33,3%	13,3%
Nedostatak prikladnog ispovjednika	34,6	12,2%
Ispovijed je ozbiljna stvar koja se događa tek poslije obraćenja	11,5%	13,3%
Bez odgovora	-	41,1%

Svaka treća redovnica istaknula je kao glavne razloge rijetkim ispovijedima neugodnost priznavanja uvijek istih grijeha ili nedostatak prikladnog ispovjednika. Redovnici u najvećem broju nisu dali odgovor na ovo pitanje, a razlozi neodlaženja na ispovijed slični su kao i kod redovnica.

Sljedeće pitanje odnosilo se na odnos crkvenih službenika prema Evanđelju. Redovnice u najvećem broju smatraju kako se službenici Crkve trude živjeti po Evanđelju (66,7%), dok 31,1% misli kako se nedostatno trude, što je znakovit odgovor. Redovnici su još kritičniji: svaki drugi smatra kako se crkveni službenici trude živjeti Evanđelje, dok ih čak 40,0% smatra kako se nedovoljno trude. Ovakva mišljenja o usklađenosti života ljudi unutar Crkve s Evanđeljem ukazuju kako ni osobe unutar Crkve nisu njime zadovoljne, pa tako i ovo područje vjerskoga života ostaje otvorenim za poboljšanja i promjene.

Isto pitanje odnosilo se na življenje Evanđelja u drugim kršćanskim crkvama:

Tablica 33

Evangelje i druge kršćanske crkve:

	Redovnice	Redovnici
U jednakoj mjeri ostvaruju Evangelje kao i KC	10,7%	10,0%
Ostvaruju manje nego KC	26,0%	38,9%
Ne ostvaruju Evangelje nikako	0,8%	3,3%
Ne poznajem druge kršćanske crkve	26,7%	20,0%
O tome nisam razmišljao/la	35,9%	20,0%

Svaki deseti redovnik i redovnica smatra kako druge kršćanske crkve ostvaruju Evangelje u jednakoj mjeri kao i Katolička crkva. No, s druge strane, redovnici su stroži u ocjeni drugih crkvi nego redovnice i više njih (vidi tablicu) smatra kako one ostvaruju Evangelje manje nego Katolička crkva. Najveći broj ispitanika je odgovorio kako ne pozna dostatno druge kršćanske crkve ili kako o tom problemu nije razmišljao.

Jedno od pitanja odnosilo se na skrb o bolesnim, starim i nemoćnim osobama na području pojedinih provincija. Redovnice u natpolovičnoj većini smatraju kako je taj angažman dovoljan, ali isto tako svaka treća redovnica (36,2%) misli kako je angažman za bolesne, stare i nemoćne veoma mali. Redovnici imaju još negativnije mišljenje o ovom pitanju i tek svaki treći ispitanik (34,4%) drži kako je angažman dostatan, dok 45,6% misli kako je veoma slab. Ako uzmemo u obzir činjenicu da bi redovnička pomoć potrebnima, odnosno bolesnim, starim i nemoćnim osobama, trebala biti jedna od njihovih osnovnih djelatnosti, onda ovi podaci ukazuju na to da situacija na tom području nije zadovoljavajuća i da bi angažman za skrb o nemoćnima trebao biti veći.

Iduće pitanje posredno je povezano s prethodnim i odnosi se na uključenost redovnica i redovnika u rad različitih karitativnih skupina. Što se tiče časnih sestara, u rad karitativnih skupina uključeno je njih 12,2%, 46,6% nije uključeno, a 15,3% redovnica je odgovorilo kako bi se rado uključile, ali ih u tome priječi njihova služba.

Redovnici su više uključeni u karitativne udruge (35,6%), 32,2% njih nije uključeno, a 8,9% redovnika željelo bi se uključiti u karitativni rad, ali im to priječi zauzetost u službi.

Tri pitanja bila su posvećena Drugome vatikanskom saboru:

Tablica 34

Koje su po Vašem sudu najvažnije poruke II. vatikanskog sabora?

	Redovnice	Rang 1	Redovnici	Rang 2
Povratak prvotnom kršćanstvu	49,0%	2	26,7%	1
Ekumensko otvaranje	21,7%	5	11,1%	4
Sloboda savjesti	18,2%	7	8,9%	5
Otvaranje prema svijetu	15,4%	8	18,9%	3
Briga za suvremenog čovjeka	39,2%	3	21,1%	2
Poruka kako ćemo svijet najbolje popraviti ako popravimo sebe	61,5%	1	6,7%	6
Revnije provođenje svega što su kršćani do sada znali, vjerovali i radili	19,6%	6	5,6%	7
Shvaćanje da Crkva nije samo kler	38,5%	4	1,1%	8

Postoje zanimljive razlike u razmišljanjima redovnica i redovnika o važnosti poruka II. vatikanskog sabora. Ženski dio uzorka na prvo mjesto stavlja poruku kako će se svijet najbolje popraviti ako popravimo sebe, na drugo mjesto povratak prvotnome kršćanstvu, na treće brigu za suvremenog čovjeka, a na četvrto shvaćanje da Crkva nije samo kler.

Franjevci imaju drugačiji redoslijed: na prvome mjestu je povratak prvotnom kršćanstvu, na drugom briga za suvremenog čovjeka, na trećemu otvaranje prema svijetu (što je kod redovnica tek na osmome mjestu) i na četvrtom ekumensko otvaranje. Uz najvažnije poruke, ispitanici su izdvojili i one koje primaju s najvećom sumnjom:

Tablica 35

Koje odluke Koncila primete sa sumnjom?

	Redovnice	Rang 1	Redovnici	Rang 2
O ekumenizmu	12,8%	3	25,6%	2
O redovništvu	0,8%	6	1,1%	7
O liturgijskim promjenama	0,8%	7	1,1%	8
O potrebi prevelike demokratizacije Crkve	23,3%	2	14,4%	3
O laicima	2,3%	5	5,6%	4
O nevjernicima (preblagi odnos)	-	-	2,2%	5
O slobodi savjesti	6,0%	4	2,2%	6
Sve poruke primam bez sumnje	54,1%	1	43,3%	1

Najviše franjevki i franjevaca odgovara kako sve poruke II. vatikanskog koncila prima bez sumnje. Redovnice najviše sumnjaju u potrebu prevelike demokratizacije Crkve, zatim u ekumenizam, te u slobodu savjesti.

Redovnici u najvećem broju sumnjaju u odluke o ekumenizmu, na drugome je mjestu prevelika demokratizacija Crkve, a na trećemu odluke o laicima.

Nadalje, željeli smo doznati je li Koncil iznevjerio očekivanja ispitanika:

Tablica 36

Što ste još očekivali od Koncila, a on to nije donio?

	Redovnice	Redovnici
Radikalnije liturgijske promjene	3,2%	-
Konkretnije pastoralne instrukcije	20,0%	24,4%
Radikalnije strukturalne promjene	12,0%	27,8%
Ukidanje celibata	0,8%	4,4%
Ne znam	60,8%	31,1%
Nešto drugo	3,2%	2,2%

I ovdje postoje određene razlike u mišljenjima između redovnika i redovnica. Naime, redovnice u najvećem broju na ovo pitanje odgovaraju sa "ne znam". Nadalje, svaka peta časna sestra od Koncila je očekivala konkretnije pastoralne instrukcije, a svaka deseta radikalnije strukturalne promjene.

Redovnici znatno manje odgovaraju sa "ne znam" na ovo pitanje, a najviše franjevaca očekivalo je radikalnije strukturalne promjene, te konkretnije pastoralne instrukcije.

Sljedećih nekoliko pitanja odnosilo se na pitanja vjere i vjerskih istina. Što se tiče vjerskih sumnji, svaka četvrta redovnica (26,1%) izjavljuje kako ih ima, ali im one ne smetaju, 8,7% ima vjerske sumnje samo u nebitnim stvarima, dok najveći dio redovnica (58,7%) odgovara kako nema vjerskih sumnji.

Redovnici na ovo pitanje odgovaraju nešto drugačije: 30,0% ima vjerske sumnje koje im ne smetaju, svaki peti (21,1%) ima vjerske sumnje u nebitnim stvarima, dok najviše redovnika (42,2%) nema vjerskih sumnji.

Ispitanici su naveli glavne razloge vjerskim sumnjama:

Tablica 37

Ako sumnjate u određene vjerske istine, što biste naveli kao glavni razlog tih sumnji?

	Redovnice	Redovnici
Nerazumljivost pojedinih istina	20,3%	20,0%
Nesuvremenost izlaganja vjerskih istina	5,6%	15,6%
Znanstvena nedokazljivost vjerskih istina	3,5%	8,9%
Mnoštvo teoloških tumačenja	12,6%	30,7%
Nedovoljno poznavanje suvremenoga teol. učenja	30,8%	20,0%

Časne sestre kao glavni razlog sumnji u neke vjerske istine ističu nedovoljno poznavanje suvremenoga teološkog učenja i nerazumljivost pojedinih vjerskih istina. Redovnici na prvo mjesto stavljaju mnoštvo teoloških tumačenja, te podjednako nerazumljivost pojedinih istina i nedovoljno poznavanje suvremenoga teološkog učenja.

Pitanje vezano uz gornju problematiku je i ono o mogućnosti razumske spoznaje Božje egzistencije. Na pitanje *“Smatrate li da se razumskim putem, bez vjere, može spoznati da Bog postoji?”* 44,9% redovnica odgovara sa “da”, 37,0% sa “ne”, a 13,6% kako o tome nisu razmišljale. Kod redovnika je distribucija odgovora nešto drugačija: 61,1% ih odgovara sa “da”, 27,8% sa “ne”, a 4,4% odgovara kako o tome nisu razmišljali.

Zanimljivi su odgovori o neprevarljivosti Pape kad naučava u ime cijele Crkve:

Tablica 38

Sveti Otac je neprevarljiv kad naučava u ime cijele Crkve:

	Redovnice	Redovnici
Vjerujem	89,4%	78,9%
Malo sumnjam	3,5%	16,7%
Jako sumnjam	0,7%	1,1%
Ne vjerujem	0,7%	1,1%
Nisam razmišljao/la	5,7%	1,1%

Redovnici izražavaju nešto veću sumnju u Papinu neprevarljivost od redovnica, iako ta sumnja ni kod jednih ni kod drugih nije jače izražena.

Dva pitanja odnosila su se na nadnaravne događaje, odnosno na vjeru u ukazanja.

Tablica 39

Vjerujete li u mogućnost ukazanja?

	Redovnice	Redovnici
Vjerujem da su ukazanja moguća	82,3%	84,4%
Sumnjam u mogućnost ukazanja	2,8%	-
Nemam potrebe za ukazanjima	13,5%	13,3%
Ne vjerujem	1,4%	-
Nisam razmišljao/la	-	1,1%

Kao što se vidi, odgovori na ovo pitanje gotovo su identični, i velika većina ispitanika vjeruje u mogućnost ukazanja, dok po prilici svaki deseti anketirani odgovara kako nema potrebe za ukazanjima (odnosno da im ona nisu važna u njihovu vjerskom životu).

Pitanje povezano s prethodnim odnosilo se na fenomen međugorskih ukazanja.

Tablica 40

Vjerujete li u ukazanja Gospe u Međugorju?

	Redovnice	Redovnici
Vjerujem	41,7%	46,7%
Sumnjam	28,0%	24,4%
Ne vjerujem	8,3%	5,6%
Nisam razmišljao/la	22,0%	16,7%

Manje od polovice anketiranih vjeruje u ukazanja Gospe u Međugorju, što je pomalo iznenađujući rezultat, uz napomenu da redovnice izražavaju još veću sumnju, odnosno manje ih vjeruje u ukazanja od redovnika. Značajan postotak anketiranih "izbjegao" je odgovor na ovo pitanje odgovarajući sa "ne znam".

Tri pitanja bila su posvećena odnosu dijecezanskog klera i redovnika odnosno redovnica:

Tablica 41

Odnose između dijecezanskoga i redovničkog klera u nadbiskupiji-biskupiji doživljam kao:

	Redovnice	Rang 1	Redovnici	Rang 2
Bratske	14,0%	3	8,9%	5
Otvorene	13,2%	4	23,3%	1
Neodređene	12,5%	5	18,9%	3
Indiferentne	5,1%	7	4,4%	6
Službene	18,4%	2	23,3%	2
Hladne	3,7%	8	3,3%	7
Napete	2,2%	9	2,2%	8
Suparničke	9,6%	6	14,4%	4
Nisam razmišljao/la	21,3%	1	-	-

Svaka peta časna sestra je odgovorila kako o ovom odnosu nije razmišljala. Slijede one koje odnos dijecezanskoga i redovničkog klera ocjenjuju kao službene, zatim kao bratske, kao otvorene, te na posljetku kao neodređene.

Najviše redovnika (po prilici svaki četvrti) ovaj odnos doživljava kao otvoren, zatim kao hladan, neodređen, suparnički te kao bratski (samo 8,9%).

Jednom riječju, može se zaključiti kako su u manjini oni koji sasvim pozitivno ocjenjuju odnos "petrovaca" i redovnika, te da su redovnici po tom pitanju kritičniji nego redovnice.

Zanimljivo je vidjeti koji su glavni razlozi napetim odnosno službenim odnosima, ako oni postoje.

Tablica 42

Ako su odnosi napeti i službeni, koji je tome razlog?

	Redovnice	Redovnici
Neuvažavanje redovnika/ca	21,7%	24,4%
Različiti materijalni interesi	23,6%	21,1%
Nekooperativost redovnika/ca	0,9%	-
Slabo međusobno poznavanje	23,6%	21,1%
Izostanak prakse komunikacije	25,5%	7,8%
Nešto drugo	4,7%	-
Bez odgovora	-	25,6%

Odgovori o razlozima loših odnosa prilično su neujednačeni. Redovnice smatraju da su glavni razlozi izostanak prakse komunikacije, različiti materijalni interesi i slabo međusobno poznavanje.

Redovnici na prvo mjesto stavljaju neuvažavanje redovnika i redovnica, zatim različite materijalne interese, te slabo međusobno poznavanje. Zanimljivo je kako svaki četvrti redovnik nije dao odgovor na ovo pitanje. Postavljeno je i pitanje o ulozi nadbiskupa, odnosno biskupa i vršenju njegove službe:

Tablica 43

Kako doživljavate ulogu (nad)biskupa u vršenju njegove (nad)biskupske službe?

	Redovnice	Redovnici
Kao ulogu oca i pastira	65,7%	32,2%
Kao ulogu brata i pastira	15,3%	18,9%
Kao ulogu administratora i hijerarha	12,4%	32,2%
Kao "šefa" konkurentske firme	2,2%	3,3%
Kao pristranog upravitelja Crkve	4,4%	11,1%

Redovnice imaju znatno bolje mišljenje o nadbiskupu odnosno biskupu od redovnika. Zanimljivo je da redovnici u podjednakom broju (nad)biskupa doživljavaju vrlo pozitivno, odnosno kao oca i pastira, i relativno "ravnodušno", kao administratora i hijerarha. Isto tako, svaki deseti redovnik negativno ocjenjuje ulogu (nad)biskupa, doživljavajući ga kao pristranog upravitelja.

Nekoliko pitanja bilo je posvećeno ulozi i mjestu laika u Crkvi, točnije u župskoj zajednici:

Tablica 44

Vjernici u Vašoj župi uključeni su u:

	Redovnice	Redovnici
Katehizaciju	37,1%	27,8%
Karitativnu djelatnost	49,0%	37,8%
Vođenje financijskih poslova	4,9%	-
Raspačavanje katoličkog tiska	7,0%	3,3%
Vođenje domaćinskih poslova	18,9%	4,4%
Nešto drugo	14,0%	8,9%
Bez odgovora	-	17,8%

Po mišljenju ispitanika/ca vjernici u župama najviše su uključeni u proces katehizacije ili u karitativnu djelatnost (što je osobito bilo izraženo u vrijeme Domovinskog rata). Ostale aktivnosti razmjerno su malo zastupljene, uz iznimku vođenja domaćinskih poslova u župama.

Na pitanje "Smatrate li da redovnica-redovnik trebaju biti uključeni u javni život" dani su sljedeći odgovori: najviše redovnica (61,2%) misli da to može biti samo u iznimnim slučajevima, 11,9% smatra kako uključenje u javni život mora biti bez ograničenja, dok je 17,9% redovnica odgovorilo sa "ne znam".

Redovnici odgovaraju na sličan način: 72,2% drži kako se to može događati samo iznimno, a svaki deseti (10,0%) misli kako tu ne bi trebalo biti ograničenja. Isti broj redovnika odgovorio je "ne znam".

Jedan od aspekata crkvenog života je i institucija đakonata, odnosno pitanje uvođenja stalnog đakonata. Ispitanici o tom pitanju imaju sljedeća mišljenja:

Tablica 45

Smatrate li da u današnjim prilikama treba uvesti stalni đakonat?

	Redovnice	Redovnici
Potrebno	29,9%	34,4%
Korisno	35,8%	37,8%
Nepotrebno	5,8%	8,9%
Bez određenog mišljenja	5,8%	11,1%
Ne znam	22,6%	5,6%

Više od polovice anketiranih slaže se kako bi bilo potrebno odnosno korisno uvesti stalni đakonat u Crkvu, dok se samo manji dio redovnica i redovnika izjasnio protiv ove zamisli.

Iduće pitanje vezano uz laikat odnosi se na uključenost vjernika pri liturgijskim slavljinama u pojedinim župama.

Tablica 46

U Vašoj župskoj zajednici vjernici pri liturgijskim slavljinama:

	Redovnice	Redovnici
Čitaju biblijske tekstove	80,4%	80,0%
Predmole molitvu vjernika	51,0%	6,7%
Čitaju uvode ili tumačenja	1,1%	
Pjevaju ili čitaju ulazni, pripjevni, prikazni i pričesni psalam	41,3%	6,7%
Ne rade ništa od spomenutog	3,5%	2,2%

Iz gornjih podataka vidi se kako se glavne liturgijske "obveze" vjernika svode na čitanje biblijskih tekstova ili na molitvu vjernika, te na pjevanje ili čitanje pripjevnih, prikaznih i pričesnih psalama.

Nadalje, postavljeno je pitanje o pripravi zaručnika za brak:

Tablica 47

Održavate li pripravu zaručnika za brak?

	Redovnice	Redovnici
Kratku prije ženidbe	9,8%	28,9%
Redovite tečajeve pripreve za brak	17,9%	36,7%
Priprava se ne održava	0,9%	2,2%
Nemam takvu službu	71,4%	27,8%

Kao što se moglo očekivati, redovnici su više angažirani (primjerice, kao župnici) na pripravi zaručnika za brak. Oni u najvećem broju održavaju redovite tečajeve za brak ili provode kratku pripravu prije ženidbe. Većina (71,4%) redovnica i četvrtina redovnika nema takvu službu.

Zanimljivo je vidjeti održavaju li redovnice i redovnici vezu s mladim bračnim parovima nakon vjenčanja:

Tablica 48

Održavate li kontakt s mladim bračnim parovima?

	Redovnice	Redovnici
Redovito sa svima	2,4%	1,1%
Neredovito s nekima	8,5%	22,2%
Redovito s nekima	7,3%	25,6%
Vrlo malo	28,0%	28,9%
Nimalo	53,7%	13,3%

Odgovori na ovo pitanje prilično variraju, no taj kontakt najčešće je vrlo rijedak. Četvrtina redovnika održava redovitu vezu s mladim bračnim parovima, a oko petine redovnika neredovito, i to samo s nekim parovima.

Iduće pitanje odnosilo se na pučke misije:

Tablica 49

Treba li održavati pučke misije?

	Redovnice	Redovnici
Na isti način kao i do sada	32,8%	13,3%
Treba ih modernizirati	56,2%	77,8%
Uopće ih ne treba održavati	-	4,4%
Ne znam	10,9%	3,3%

Većina ispitanika se slaže kako pučke misije treba modernizirati, uz napomenu da to misli znatno više redovnika nego redovnica. One su, naime, u većem broju od redovnika sklonije zadržati pučke misije onakvima kakve su sada. Zanimljiv broj redovnika je odgovorio kako pučke misije uopće nisu potrebne.

Na pitanje o sudjelovanju u pučkim pobožnostima (hodočašća, devetnice, trodnevice i zavjeti) svaka peta redovnica (20,8%) odgovara kako u spomenutim aktivnostima sudjeluje redovito, tri četvrtine (76,2%) povremeno, a samo 3,1% nikada.

Redovnici su nešto redovitiji u obavljanju pučkih pobožnosti: to redovito čini svaki treći redovnik (33,3%), a 61,1% franjevac u njima sudjeluje povremeno.

U posljednje vrijeme učestala su blagoslivljanja različitih objekata. Stoga smo postavili pitanje o eventualnim zloupotrebama toga čina:

Tablica 50

Mislite li da se blagoslovi zloupotrebljavaju?

	Redovnice	Redovnici
Zloupotrebljavaju se i većinom su tome krivi svećenici-redovnici	10,3%	6,7%
Zloupotrebljavaju se, ali svećenici-redovnici nisu toga svjesni	17,8%	13,3%
Zloupotrebljavaju se i u pojedinim slučajevima trebalo bi ih zabraniti	15,9%	23,3%
Zloupotrebljavaju se rijetko	32,7%	31,1%
Nikada se ne zloupotrebljavaju	23,4%	13,3%
Bez odgovora	-	12,2%

Manji dio ispitanika izrazito je kritičan prema blagoslivljanju i tu prednjače redovnice. Među redovnicima prevladava mišljenje kako se zloupotrebe dešavaju rijetko. Zanimljivo je kako svaka četvrta redovnica misli da se blagoslivljanje nikada ne zloupotrebljava, dok se s time slaže samo 13,3% redovnika.

Tri pitanja bila su posvećena studiju teologije i daljnjem usavršavanju redovnika i redovnica. Prvo pitanje odnosilo se općenito na kvalitetu studija teologije:

Tablica 51

Studij teologije, prema Vašem mišljenju, treba:

	Redovnice	Redovnici
Zadržati kao dosada	13,8%	8,9%
Poboljšati	49,2%	75,6%
Posve izmijeniti	1,5%	5,6%
Nisam razmišljao/la	35,4%	8,9%

Redovnici u najvećem broju smatraju kako se studij treba poboljšati, s čime se slaže i svaka druga redovnica. Ovdje treba napomenuti kako, po prilici, svaka treća časna sestra nije dala odgovor na ovo pitanje.

Sljedeće pitanje vezano je uz prethodno:

Tablica 52

Ako ste mišljenja da studij teologije treba poboljšati, koje bi od kolegija trebalo uvesti?

	Redovnice	Redovnici
Područje sociologije	15,3%	23,3%
Područje ekologije	16,5%	3,3%
Područje politologije	-	1,1%
Područje ekonomije	-	-
Područje komunikologije	54,1%	41,1%
Nešto drugo	14,1%	2,2%
Bez odgovora	-	28,9%

Redovnice i redovnici se slažu kako bi studije teologije trebalo obogatiti studijem komunikologije i studijem sociologije. Svakako treba istaknuti činjenicu da časne sestre na treće mjesto (16,5% odgovora) stavljaju studij ekologije, dok za to pokazuje interes samo 3,3% redovnika. Nitko od anketiranih nije bio zainteresiran za uvođenje ekonomskih predmeta u teološki studij.

Posljednje pitanje vezano uz obrazovanje bilo je ono o daljnjem usavršavanju redovnika i redovnica.

Tablica 53

Je li za daljnje usavršavanje redovnika-redovnica dovoljno:

	Redovnice	Redovnici
Samo privatni studij i praćenje teološke literature	4,4%	14,4%
Održavanje pastoralno-teoloških tečajeva	39,4%	33,3%
Svećeničko-redovničke tribine	6,6%	4,4
Dopunsko obrazovanje	32,8%	32,2%
Nisam razmišlao/la	16,8%	10,0%

Kao najvažnije aspekte dodatnog obrazovanja redovnice i redovnici ističu održavanje pastoralno-teoloških tečajeva i dopunsko obrazovanje, dok su manje zainteresirani za svećeničko redovničke tribine, te za isključivo privatni studij i praćenje teološke literature.

Osam pitanja odnosilo se na duhovni život ispitanika i na određene aspekte koji mogu dovesti do poboljšanja njegove kvalitete. Prvo pitanje odnosilo se na duhovne vježbe:

Tablica 54

Redovničke duhovne vježbe treba:

	Redovnice	Redovnici
Zadržati kao dosada	49,7%	37,8%
Malo izmijeniti	41,3%	44,4%
Posve izmijeniti	6,3%	11,1%
Nisam razmišljao/la	2,8%	5,6%

Većina anketiranih franjevki i franjevaca složila se kako duhovne vježbe treba zadržati kao i do sada ili da ih treba malo izmijeniti. Redovnici su u tom pogledu manje zadovoljni od redovnica, a treba istaknuti kako svaki deseti redovnik misli da duhovne vježbe treba posve izmijeniti.

Nadalje, izdvojili smo nekoliko aktivnosti koje smo smatrali važnima za unaprjeđivanje duhovnog života redovnica i redovnika. Ispitanici su ocijenili koliko je pojedina od nabrojanih aktivnost korisna za njihovu duhovnost:

Za časne sestre najvažnija u duhovnom životu je privatna osobna molitva, slijedi čitanje Sv. pisma, molitva brevijara, meditacija, komunitarna molitva i tek na kraju produbljivanje teološkog studija.

Kod redovnika poredak je nešto drugačiji: kod njih je na prvome mjestu također privatna osobna molitva, a na drugome čitanje Sv. pisma. No, za razliku od redovnica oni veću važnost pridaju produbljivanju teološkoga studija, na četvrtome mjestu je molitva brevijara, na petome meditacija, a na šestome komunitarna molitva.

Zadnje pitanje koje je bilo vezano uz ovu problematiku odnosilo se na povezanost redovničke službe i duhovnoga rasta. Najviše redovnica (43,0%) smatra kako vršenje redovničke službe mnogo pridonosi kršćanskome rastu, odnosno posvećivanju. Da je utjecaj djelomičan, misli svaka treća redovnica (32,6%), dok je svaka peta (20,7%) odgovorila kako o tome nije razmišljala.

Gotovo na isti način razmišljaju i redovnici: 43,3% misli da redovnička služba mnogo pridonosi njihovom kršćanskom rastu, 34,4% da pridonosi djelomično, dok je 17,8% redovnika odgovorilo sa "nisam razmišljao o tome".

Tablica 55

Smatrate li da je za duhovni život redovnika-redovnica:

	Molitva brevijara		Čitanje Svetoga pisma		Komunitarna molitva		Meditacija		Privatna osobna molitva		Produblji- vanje teološkog studija	
	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M
Neophodna	67,1 %	53,3%	83,2%	68,9%	45,6%	47,8%	67,1%	51,1%	83,9%	81,1%	35,5%	56,7%
Korisna	30,1 %	38,9%	16,8%	31,1%	52,2%	48,9%	32,2%	45,6%	16,1%	17,8%	63,1%	43,3%
Nije neophodna	2,8%	7,8%	-	-	1,5%	3,3%	0,7%	3,3%	-	1,1%	1,4%	-
Suvišna	-	-	-	-	0,7%	-	-	-	-	-	-	-

7. ODNOS REDOVNICA I REDOVNIKA PREMA RATNIM I PORATNIM ZBIVANJIMA

Niz od 18 pitanja bio je posvećen problemu rata i mira, ulozi vjerskih zajednica u ratnim zbivanjima, kao i pitanju oprosta i pomirenja.

Na pitanje "Vaš status tijekom rata?" po prilici svaka četvrta redovnica je odgovorila (23,9%) kako je ostala živjeti i raditi na područjima zahvaćenima sukobom, većina (69,6%) je živjela na područjima koja nisu bila neposredno zahvaćena sukobom, a 6,5% redovnica bile su izbjeglice odnosno prognanice.

Što se tiče redovnika, svaki treći (33,3%) redovnik ostao je živjeti na područjima zahvaćenima sukobom, 55,6% ih je živjelo na područjima koja nisu bila neposredno zahvaćena ratnim sukobom, a 6,7% ih je bilo u izbjegličkom ili prognaničkom statusu.

Nadalje, u ratnim sukobima 15,1% redovnica i 13,3% redovnika izgubili su člana uže obitelji.

Čak 65,2% redovnica i 64,4% redovnika izjavili su kako je njihova zajednica u ratu pretrpjela materijalne štete.

Na pitanje o tome kako ispitanici shvaćaju oprost dani su ovi odgovori:

Tablica 56

Oprost je prvotno prema Vašemu mišljenju:

	Redovnice	Redovnici
Nagrada počinitelju zla	0,7%	2,2%
Oslobađanje žrtve od mržnje	30,9%	22,2%
Vjerska obveza koju moramo izvršiti	19,4%	11,1%
Istinsko kršćansko djelo	48,9%	62,2%

Najveći broj redovnika i redovnica smatra kako je oprost istinsko kršćansko djelo, ali ovdje treba istaknuti da tako razmišlja znatno veći broj redovnika nego redovnica (vidi tablicu). Redovnice su sklonije prihvatiti tvrdnju po kojoj je oprost oslobađanje žrtve od mržnje, a svaka peta smatra kako je oprost vjerska obveza koju moramo izvršiti. Ovakav stav prilično odstupa od istinskoga kršćanskog poimanja opraštanja, jer se oprost shvaća više kao svojevrsna normativna ili kanonska obveza, a manje kao duboko proživljena duhovna vrednota. Zanimljivo je da dvostruko manje redovnika shvaća oprost kao vjersku obvezu.

Prethodno pitanje pokušali smo dodatno subjektivizirati, povezujući ga uz osobno iskustvo i nedavnu prošlost u sljedećih nekoliko pitanja:

Tablica 57

Jeste li Vi osobno spremni oprostiti onima koji su u ovome ratu bili na suprotnoj strani?

	Redovnice	Redovnici
Spreman/na sam oprostiti	69,3%	72,2%
Treba proći još vremena	22,9%	16,7%
Ne mogu oprostiti	-	-
Nisam razmišljao/la o tome	7,9%	7,8%

Objе anketirane skupine slažu se u najvećem broju kako su spremni oprostiti, iako su ponovno nešto brojniji redovnici. Isto tako, više je časnih sestara nego redovnika odgovorilo kako za opraštanje treba proći još vremena.

Tablica 58

Ako ste spremni oprostiti, kome biste oprostili?

	Redovnice	Redovnici
Svima	47,5%	42,2%
Svima koji nisu počinili ratne zločine	7,9%	18,9%
Svima koje osobno poznajem i za koje znam da nisu sudjelovali u ratnim sukobima	2,2%	-
Nikome	-	-
Onima koji su spremni pokajati se i koji su spremni promijeniti način života	38,8%	32,2%
Ne znam	3,6%	2,2%

Više od 40% franjevki i franjevaca je odgovorilo kako treba oprostiti svima, bez razlike. Međutim, redovnici pokazuju određene rezerve jer ih 18,9% misli kako treba oprostiti samo onima koji nisu počinili ratne zločine. Značajan je broj redovnica i redovnika (više od 30%) koji su mišljenja kako oprost zaslužuju oni koji su spremni pokajati se i koji su spremni promijeniti način života.

Posljednje pitanje koje se ticalo opraštanja odnosilo se na osoban angažman redovnica i redovnika:

Tablica 59

Jeste li sami govorili o potrebi oprosta?

	Redovnice	Redovnici
Vrlo često	44,1%	44,4%
Ponekad	43,4%	44,4%
Vrlo rijetko	10,3%	6,7%
Nikada	2,2%	-

Velika većina ispitanika (više od 80%) vrlo često ili ponekad je govorila o potrebi oprosta, a valja primijetiti kako ovdje nisu zabilježene razlike između redovnica i redovnika. Zanimljivo je broj ispitanika koji nikada nisu govorili o potrebi opraštanja.

Tri pitanja izravno su se odnosila na ulogu najvećih vjerskih zajednica u ratu na prostoru Hrvatske i BiH:

Tablica 60

Kakva je prema Vašem mišljenju bila uloga vjerskih zajednica u ratnom sukobu kod nas?

	Katoličke crkve		Srpske pravoslavne crkve		Islamske zajednice	
	Ž	M	Ž	M	Ž	M
Smirivala je ratne sukobe	96,5%	85,6%	0,7%	-	5,8%	1,1%
Nije utjecala na ratne sukobe	1,4%	13,3%	7,3%	2,2%	13,7%	3,3%
Poticala je ratne sukobe	0,7%	-	73,7%	83,3%	29,5%	58,9%
Ne znam	1,4%	1,1%	18,2%	12,2%	51,1%	31,1%

Ispitanici su iznimno pozitivno ocijenili ulogu Katoličke crkve u ratu, uz napomenu kako veći broj redovnika nego redovnica smatra da Katolička crkva nije utjecala na ratne sukobe.

Najlošiju ocjenu dobila je SPC, za koju velika većina anketiranih (vidi tablicu) smatra kako je poticala ratne sukobe. Ipak, treba primijetiti kako je 18,2% redovnica i 12,2% redovnika na ovo pitanje odgovorilo sa "ne znam".

Što se tiče Islamske zajednice, ovdje postoje značajne razlike u odgovorima između redovnika i redovnica. Naime, muški dio uzorka

je u natpolovičnom broju negativno ocijenio ulogu Islamske zajednice, smatrajući kako je ona poticala ratne sukobe, dok se s time slaže znatno manje časnih sestara (29,5%). Zanimljivo je da svaka druga redovnica na pitanje o ulozi Islamske zajednice u ratu odgovara sa "ne znam", isto kao i 31,1% redovnika. Razlog tome može biti neinformiranost o stvarnoj ulozi Islamske zajednice u ratu na prostorima BiH, ali i u činjenici da su odnosi između Hrvata katolika i Bošnjaka muslimana tijekom rata bili podložni promjenama, od prvotnoga savezništva do žestokog sukoba i, na poslijetku, do postupne normalizacije odnosa.

Franjevke i franjevci dali su i ocjenu o ulozi reda kojemu pripadaju u ratnim zbivanjima:

Tablica 61

Koji je Vaš stav o ulozi redovnika i redovnica franjevacu u ratnom sukobu kod nas?

	Redovnice	Redovnici
Zalagali su se za mir i suživot	85,0%	73,3%
Opredijelili su se za samo jednu stranu u sukobu	1,4%	5,6%
Nisu javno izražavali svoj stav o ratnom sukobu	3,6%	4,4%
Neki od njih su poticali nesnošljivost i netoleranciju	-	6,7%
Ne znam	10,0%	5,6%

Najveći dio anketiranih (a osobito redovnice) smatraju kako su se pripadnici franjevačkoga reda zalagali za mir i suživot. Međutim, iako u malom broju, redovnici imaju i nešto kritičnija mišljenja o vlastitoj ulozi u ratu, pa tako njih 6,7% smatra kako su neki među njima poticali na nesnošljivost i netoleranciju, a 5,6% kako su se opredijelili za samo jednu stranu u sukobu.

Svaka deseta redovnica na ovo je pitanje odgovorila sa "ne znam".

Sljedeće pitanje u ovom nizu odnosilo se na Papin govor na zagrebačkom hipodromu.

Tablica 62

Papa je u svom govoru na zagrebačkom hipodromu pozvao vjernike da traže oprost i da oprostite drugima. Što mislite o tom pozivu?

	Redovnice	Redovnici
Prihvaćam ga u potpunosti	86,7%	67,8%
Prihvaćam, ali mislim da se ne može oprostiti svakome	13,3%	30,0%
Ne prihvaćam ga	-	1,1%
Ne znam	-	1,1%

Redovnice su spremnije prihvatiti Papin poziv, dok je veći broj redovnika (gotovo svaki treći) koji su odgovorili kako u načelu prihvaćaju poziv, ali misle kako se ne može oprostiti svakome.

Nadalje, zanimalo nas je koju su vrstu pomoći redovnice i redovnici najčešće pružali građanima odnosno vjernicima tijekom rata.

Tablica 63

Na koji način su redovnice i redovnici najviše pomagali svojim vjernicima?

	Redovnice	Redovnici
Razgovorom i savjetom	19,9%	15,6%
Pomaganjem u hrani i odjeći	39,0%	38,9%
Duhovnom pomoći kroz sv. misu i molitvu	22,1%	17,8%
Pomaganjem u traženju smještaja	0,7%	1,1%
Vjernicima je bila važna činjenica da je župnik s njima	16,9%	20,0%
Ne znam	1,5%	2,2%

Što se tiče oblika pomoći vjernicima (građanima) redovnice na prvo mjesto stavljaju pomoć u hrani i odjeći, zatim duhovnu pomoć kroz misu i molitvu, pomoć kroz razgovor i savjet, a na četvrto mjesto stavljaju činjenicu da je župnik bio s vjernicima u vrijeme rata.

Poredak je nešto drugačiji među redovnicima: kod njih je također na prvome mjestu pomaganje u hrani i odjeći, slijedi prisutnost župnika među vjernicima u ratnim vremenima, duhovna pomoć kroz misu i molitvu, te razgovor i savjet.

Dva pitanja odnosila su se na sadržaj, odnosno glavne poruke, župničkih propovijedi u vrijeme i nakon rata:

Tablica 64

Prema Vašem mišljenju, čemu su župnici pridavali najveću važnost u svojim propovijedima u vrijeme ratnih sukoba?

	Redovnice	Redovnici
Obrani hrvatstva i katoličke vjere	16,4%	22,2%
Zalaganju za mir	31,3%	23,3%
Zalaganju za oprost neprijateljima	11,2%	2,2%
Zalaganju za suživot s pripadnicima drugih vjera i naroda	3,0%	6,7%
U propovijedima se osjećala nada i optimizam	28,4%	30,0%
U propovijedima govorili isključivo o vjerskim temama	8,2%	10,0%
Nešto drugo	1,5%	-
Bez odgovora	-	5,6%

Po mišljenju redovnica, na misama je tijekom rata najviše bilo riječi o zalaganju za mir, na drugome je mjestu poticanje nade i optimizma, na trećemu obrana hrvatstva i katoličke vjere i, na posljatku, zalaganje za oprost neprijatelju.

Redovnici na prvo mjesto stavljaju buđenje nade i optimizma, zatim zalaganje za mir, na trećemu mjestu je obrana hrvatstva i katoličke vjere, a na četvrtom su isključivo vjerske teme. Vrlo mali broj franjevaca je odgovorio kako se u propovijedima pozivalo na oprost neprijatelju.

Tablica 65

Prema Vašem mišljenju, čemu su župnici pridavali najveću važnost u svojim propovijedima nakon ratnih sukoba?

	Redovnice	Redovnici
Obrani hrvatstva i katoličke vjere	5,4%	10,0%
Zalaganju za mir	28,5%	27,8%
Zalaganju za oprost neprijateljima	27,7%	7,8%
Zalaganju za suživot s pripadnicima drugih vjera i naroda	7,7%	11,1%
U propovijedima su govorili isključivo o vjerskim temama	12,3%	25,6%
Zalaganju za povratak	16,9%	6,7%
Nešto drugo	1,5%	2,2%
Bez odgovora	-	8,9%

Redovnice su mišljenja kako su se župnici u svojim propovjedima nakon rata najviše zalagali za mir, na drugome je mjestu zalaganje za oprost neprijateljima, na trećemu zalaganje za povratak prognanika i izbjeglica, a na četvrtom su mjestu vjerske teme.

Redovnici na prvo mjesto stavljaju zalaganje za mir, na drugom su mjestu vjerske teme, na trećemu zalaganje za suživot s pripadnicima drugih vjera i naroda, a na četvrtome obrana hrvatstva i katoličke vjere.

Dva pitanja bila su posvećena aktualnoj političkoj situaciji u BiH, kao i o budućnosti te države.

Na pitanje *“Kakav je Vaš stav o Daytonskom sporazumu?”* mišljenja redovnica su podijeljena i čak 44,4% njih na ovo pitanje odgovara sa *“nisam razmišljala o tome”*, dok 40,0% djelomično podržava spomenuti sporazum. Protiv Daytonskog sporazuma izjasnilo se 8,9% časni sestara.

Redovnici odgovaraju sasvim različito: više od polovice franjevacu (55,6%) djelomično podržava Daytonski sporazum, svaki peti (21,1%) ga ne podržava, a 17,8% redovnika odgovorilo je sa *“nisam razmišljao o tome”*.

Na drugo pitanje o BiH dani su ovi odgovori:

Tablica 66

Kako bi prema Vašem mišljenju trebala izgledati BiH u budućnosti?

	Redovnice	Redovnici
Trebala bi biti građanska država	1,5%	2,2%
Trebala bi biti ravnopravna zajednica triju konstitutivnih naroda	52,6%	46,7%
Trebala bi biti labava konfederacija triju konstitutivnih naroda	4,4%	16,9%
Ne vjerujem da može opstati kao cjelovita država	17,5%	24,7%
Nisam o tome razmišljao/la	24,1%	7,9%

Najviše ispitanika je mišljenja kako bi BiH trebala biti ravnopravna zajednica triju konstitutivnih naroda. Međutim, svaki četvrti redovnik misli kako BiH ne može opstati kao cjelovita država, a s time se slaže i 17,5 redovnica. Manji dio redovnika (16,9%) smatra kako BiH treba biti ustrojena kao labava konfederacija.

Slično kao i u prethodnom pitanju o Daytonskom sporazumu, značajan broj časni sestara (gotovo svaka četvrta) na ovo pitanje odgovara sa *“nisam o tome razmišljala”*.

Ovaj niz pitanja zaključili smo ocjenom utjecaja glavnih vjerskih zajednica u poslijeratnom razdoblju:

Tablica 67

Koliki je utjecaj najvećih vjerskih zajednica na prostoru bivše Jugoslavije za učvršćenje mira?

	Redovnice	Redovnici
Njihov utjecaj je od najveće važnosti	16,8%	12,2%
Njihov utjecaj je značajan, ali nije presudan	45,3%	44,4%
Njihov utjecaj je umanjen nakon ratnih sukoba	0,7%	6,7%
Njihov utjecaj je mali jer o svemu odlučuju političari	16,8%	26,7%
Nisam razmišljao/la o tome	20,4%	7,8%

Ispitanici se uglavnom slažu kako je utjecaj vjerskih zajednica značajan, ali ne i presudan. Svaki četvrti redovnik smatra kako je njihov utjecaj mali jer o svemu odlučuju političari. Manji dio redovnica i redovnika (vidi tablicu) smatra kako je utjecaj vjerskih zajednica za učvršćenje mira od najveće važnosti.

Četiri pitanja bila su posvećena problemu ekumenizma, a prvo pitanje odnosilo se općenito na međureligijske razgovore i približavanja:

Tablica 68

Kakav je Vaš stav prema međureligijskim razgovorima i približavanjima?

	Redovnice	Redovnici
Podržavam ih u potpunosti	16,8%	30,0%
Podržavam ih, ali treba biti oprezan	45,3%	37,8%
Mislim da ih još uvijek nema	0,7%	24,4%
Mislim da ih ne treba biti	16,8%	-
Nisam upoznat/a s time	20,4%	5,6%

Sudeći prema distribuciji odgovora, redovnici su skloniji međureligijskim razgovorima nego redovnice, jer 30,0% franjevacu u potpunosti podržava te aktivnosti, za razliku od 16,8% časnih sestara.

Najviše je onih koji podržavaju spomenute razgovore i istodobno ističu kako u njima treba biti oprezan, ali i ovu alternativu prihvaća veći broj redovnica nego redovnika.

Svaka peta redovnica odgovorila je kako nije upoznata s ovim problemom.

Ovo pitanje nadopunili smo pitanjem o razini na kojoj bi se trebali voditi međuvjerski razgovori:

Tablica 69

Kakav je Vaš stav prema međureligijskim razgovorima i približavanjima?

	Redovnice	Redovnici
Na razini crkvenog vodstva	58,1%	57,8%
Na razini visokih vjerskih učilišta	15,4%	20,0%
Na razini župe	5,9%	8,9%
Na razini vjernika	2,2%	1,1%
Na razini zauzetih laika	0,7%	1,1%
Dijalog nije potreban	17,6%	-
Ne znam	-	5,6%

Više od polovice ispitanika smatra kako međureligijske razgovore treba voditi na najvišoj razini, a slijede one redovnice i redovnici koji misle kako to treba biti na razini visokih vjerskih učilišta (takva praksa postojala je prije devedesetih godina u bivšoj Jugoslaviji). Slijede, iako malobrojni, oni koji misle da to treba biti organizirano na razini župe.

Općenito mišljenje redovnika i redovnica o ekumenizmu je sljedeće:

Tablica 70

Vaše mišljenje o ekumenizmu?

	Redovnice	Redovnici
Potreban je i već je dosta postignuto	7,2%	3,3%
Potreban je, ali treba više raditi na zbližavanju kršćanskih zajednica	31,7%	26,7%
Potreban je, ali teško provediv	50,4%	55,6%
Nepotreban jer dosadašnji naponi nisu donijeli značajnije pomake	-	1,1%
Nemoguće ga je ostvariti u svijetu kakav jest	4,3%	10,0%
Nisam upoznat/a s time	6,5%	2,2%

Većina franjevki i franjevaca misli kako je ekumenski pokret potreban ali i da je teško provediv u stvarnom životu. Slijede oni koji

imaju nešto "pozitivniji" stav i prema njihovu mišljenju još više treba raditi na zbližavanju kršćanskih vjerskih zajednica. Iako je broj "protivnika" ekumenizma mali, treba zabilježiti kako svaki 10 redovnik misli da je ekumenizam nemoguće ostvariti u postojećem svijetu.

Na pitanje "Jeste li član neke ekumenske skupine?" velika većina redovnica (95,4%) i redovnika (87,8%) odgovaraju kako nisu članovi ekumenskih skupina.

Tzv. "hercegovački slučaj" uzburkao je duhove kako među redovnicima-franjevcima, tako i među dijecezanskim svećenstvom i bio je posebno aktualan u vrijeme provođenja ankete. Mišljenja redovnica i redovnika o ovom pitanju su sljedeća:

Tablica 71

Kako doživljavate tzv. hercegovački slučaj - nesporazum između biskupa i hercegovačkih franjevacu?

	Redovnice	Redovnici
Taj problem ne postoji	-	-
Problem postoji, ali je preuveličan	16,5%	14,4%
Osobu biskupa treba više uvažavati	24,0%	20,0%
Biskup treba biti fleksibilniji prema franjevcima	32,2%	34,4%
Ostali biskupi nepravedno su se solidarizirali s mjesnim biskupom	9,9%	15,6%
Nešto drugo	17,4%	4,4%
Bez odgovora	-	11,1%

Po prilici, svaka treća redovnica odnosno redovnik smatraju kako bi biskup trebao biti fleksibilniji prema hercegovačkim franjevcima i to je najprošireniji stav među ispitanicima. Slijedi svaka četvrta redovnica koja misli kako osobu biskupa treba više uvažavati, a s time se slaže i svaki peti redovnik. Ne tako mali broj ispitanika (vidi tablicu) misli kako je hercegovački slučaj preuveličan.

Što se tiče rješavanja spomenutoga problema u Hercegovini mišljenja su sasvim podijeljena. Tako 37,3% redovnica odgovara kako nisu dostatno upoznate s problemom, 33,3% ih misli da hercegovačke župe trebaju ostati pod upravom fratara kao i od sada, a 29,4% časni sestara smatra kako spomenute župe trebaju biti prepuštene upravi biskupa.

Redovnici razmišljaju drugačije: svaki drugi (51,1%) drži kako hercegovačke župe trebaju zadržati sadašnji status, odnosno ostati

pod upravom hercegovačkih fratara, svaki peti (21,3%) misli da te župe treba prepustiti upravi biskupa, a 14,6% redovnika odgovara kako nisu dovoljno upoznati s problemom.

8. ODNOS REDOVNIKA I REDOVNICA PREMA KATOLIČKOME SOCIJALNOM NAUKU I PITANJU SOCIJALNE PRAVDE

Posljednja dva bloka pitanja bila su posvećena socijalnom nauku, odnosno ekologiji kao područjima usko vezanima uz franjevačku karizmu, koja, među ostalim, podrazumijeva brigu za potrebne i skrb za sve stvoreno.

Problematici socijalnog nauka, odnosno socijalne pravde, posvećeno je sedam pitanja. Kako je katolički socijalni nauk u komunizmu bio jedna od tema o kojoj se nije govorilo u široj javnosti, postavlja se pitanje koliko su vjernici danas upoznati s temeljnim odrednicama i vrijednostima nauka. Stoga smo željeli doznati od redovnika i redovnica njihovo mišljenje o najboljem načinu upoznavanja vjernika sa socijalnim naukom:

Tablica 72

Na koji bi način, prema Vašem mišljenju, vjernike trebalo bolje upoznati sa socijalnim naukom?

	Redovnice	Redovnici
Putem župnikovih propovijedi	8,7%	7,8%
Tiskanjem i dijeljenjem posebnih knjižica	2,4%	7,8%
Organiziranjem predavanja i tribina u župama	57,5%	40,0%
Putem vjerskog tiska	15,0%	8,9%
Putem sredstava javnog priopćavanja	13,4%	24,4%
Nešto drugo	3,1%	2,2%
Bez odgovora	-	8,9%

I redovnice i redovnici su mišljenja kako je najučinkovitiji način upoznavanja vjernika s katoličkim socijalnim naukom organiziranje predavanja i tribina u župama, uz napomenu da su tome nešto sklonije časne sestre. S druge strane, svaki četvrti redovnik je mišljenja kako bi u svrhu promicanja socijalnog nauka više trebalo koristiti sredstva javnog priopćavanja, dok 15,0% redovnica prednost daje vjerskome tisku.

U vezi s ovim pitanjem željeli smo istražiti koliko sami pripadnici franjevačkoga reda govore o glavnim temama socijalnog nauka.

Tablica 73

Govore li franjevci i franjevke dostatno o problemima siromaštva, prava na rad, pravednoj plaći, jednakosti i solidarnosti?

	Redovnice	Redovnici
Govore često o tome	11,6%	10,0%
Govore ponekad	33,3%	34,4%
Govore vrlo rijetko	21,7%	30,0%
Govore, ali ne žive tako	30,2%	17,8%
Ne govore nikada	3,1%	5,6%

Samo svaki deseti ispitanik, odnosno ispitanica misli kako franjevci i franjevke često govore o temama socijalnog nauka, dok ih najviše (po prilici svaki treći anketirani) smatra kako to čine ponekad. Značajan broj odgovara kako je govor o socijalnom nauku vrlo rijedak (vidi tablicu).

Zanimljivo je da su redovnice i redovnici izrazili određenu samokritiku, jer 30,2% redovnica misli kako franjevci i franjevke govore o socijalnom nauku, ali ne žive s njime u skladu, a isto misli i nešto manje redovnika (17,8%).

U sljedećoj tablici dat ćemo pregled najvažnijih problema u hrvatskome društvu po mišljenju franjevki i franjevaca:

Tablica 74

Što su prema Vašem mišljenju najveći problemi u našem društvu?²

	Redovnice	Rang 1	Redovnici	Rang 2
Vratiti hrvatsko Podunavlje	39,2%	5	-	-
Pomoći siromašnima	54,5%	2	17,8%	2
Ojačati obrambenu moć Hrvatske	7,7%	6	2,2%	7
Stvarati društvo blagostanja	7,0%	7	4,4%	5
Poboljšati odnose sa susjednim državama	4,2%	9	1,1%	8
Obnoviti ratom porušena područja	41,3%	4	37,8%	1
Bitno podići razinu demokracije	7,0%	8	10,0%	4
Dovršiti proces privatizacije	-	-	1,1%	9
Smanjiti socijalne razlike u društvu	53,1%	3	17,8%	3
Uključiti se u europske integracije	0,7%	11	-	-
Povećati slobodu medija	1,4%	10	-	-
Riješiti problem nezaposlenosti	64,3%	1	3,3%	6

Kako navedeni podaci nisu sasvim usporedivi (vidi bilješku), nećemo isticati razlike koje postoje u odgovorima između redovnica i redovnika, nego ćemo odgovore promatrati zajedno.

Dakle, prema mišljenju ispitanika glavni problemi u hrvatskome društvu su problem nezaposlenosti i njegovo rješavanje, obnova ratom porušenih područja, pomoć siromašnima, smanjenje socijalnih razlika u društvu, vraćanje hrvatskoga Podunavlja (što je bilo aktualno u vrijeme anketiranja), te podizanje razine demokracije u Hrvatskoj.

Najmanje pažnje anketirane redovnice i redovnici posvetili su dovršenju procesa privatizacije, uključenju u europske integracije i povećanju slobodi medija.

U sljedećoj tablici dat ćemo ocjene ispitanika o procesu privatizacije kod nas.

² Redovnice su na ovo pitanje mogle zaokružiti po tri odgovora, a redovnici jedan. Međutim, ovaj rang, bez obzira što nije sasvim usporediv, može ukazati na najvažnije društvene probleme koje u ovom trenutku izdvajaju redovnice i redovnici.

Tablica 75

Što mislite o procesu privatizacije u Hrvatskoj?

	Redovnice	Redovnici
Mislim da nije bilo zlouporaba	2,2%	1,1%
Mislim da je bilo zlouporaba, ali ne u velikoj mjeri	26,5%	31,1%
Mislim da je bilo zlouporaba u većoj mjeri	27,2%	36,7%
Mislim da privatizaciju treba poništiti	2,2%	5,6%
Ne znam	41,9%	23,3%

Mišljenja o pitanju privatizacije su podijeljena, ali prevladava ocjena da je u tom procesu bilo zlouporaba. Nešto više ispitanika odgovorilo je kako su zlouporabe bile prisutne u većoj mjeri, a nešto manji broj anketiranih misli kako je zlouporaba bilo, ali ne u velikoj mjeri. Treba napomenuti kako su redovnici dali lošije ocjene procesu privatizacije nego redovnice.

Potrebno je istaknuti kako je čak 41,9% redovnica i 23,3% redovnika na ovo pitanje odgovorilo sa "ne znam".

Iako su ekonomska pitanja između Svete Stolice i hrvatske države nedavno riješena posebnim ugovorom, vrijedi pogledati kakva su bila mišljenja o povratu crkvene imovine.

Tablica 76

Što bi trebalo vratiti Crkvi u procesu denacionalizacije?

	Redovnice	Redovnici
Zemljište na kojem nije ništa izgrađeno	3,7%	3,3%
Zemlju sa svim što je izgrađeno na njoj	1,5%	3,3%
Sve njezine bivše ustanove	14,0%	3,3%
Samo one ustanove koje ona zatraži	28,7%	12,2%
Samo ono što joj je potrebno za život i rad	47,1%	32,2%
Isključivo ustanove vjerskog tipa	2,9%	37,8%
Stambene objekte u prijašnjem vlasništvu Crkve	2,2%	3,3%
Ne treba ništa vratiti	-	4,4%

Iako nema ujednačenog stava o tome što bi trebalo vratiti Crkvi, kod redovnica prevladava mišljenje da to treba biti samo ono što je Crkvi nužno za život i rad ili samo one ustanove koje Crkva zatraži.

Međutim, 14,0% časnih sestara drži kako bi Crkvi trebalo vratiti sve njezine bivše ustanove.

Redovnici razmišljaju nešto drugačije i najveći broj (37,8%) ih smatra kako treba vratiti isključivo ustanove vjerskog tipa ili samo ono što je Crkvi potrebno za život i rad. Otprilike svaki deseti franjevac smatra kako Crkvi treba vratiti samo ustanove koje ona zatraži.

Iz odgovara se nazire stanovita skromnost i realnost, jer je zanemariv broj ispitanika koji misle da bi Crkvi trebalo vratiti sve što je posjedovala prije denacionalizacije, kao primjerice zemljište sa svime što je na njemu izgrađeno.

Nadalje, zanimalo nas je kako franjevke i franjevci ocjenjuju ulogu Crkve u ostvarenju pravednijega socijalnog poretka u hrvatskom društvu.

Tablica 77

Čini li Crkva dostatno u društvu kako bi se ostvario pravedniji socijalni poredak?

	Redovnice	Redovnici
Mislim da čini dostatno	12,3%	3,3%
Mislim da se trudi, ali nema dostatnih rezultata	65,9%	71,1%
Jedno govori - drugo čini	5,8%	8,9%
Mislim da ne čini ništa	1,4%	6,7%
Crkva se ne bi trebala miješati u te probleme	1,4%	1,1%
Ne znam	13,0%	5,6%

Među ispitanicima prevladava mišljenje kako se Crkva trudi ostvariti pravedniji socijalni poredak, ali da nema dostatnih rezultata. Od ostalih odgovora valja izdvojiti kako 12,3% redovnica misli da Crkva na tom području čini dovoljno, dok 6,7% redovnika smatra kako Crkva jedno govori, a drugo čini.

Posljednjim pitanjem u ovom nizu željeli smo doznati koje teme socijalnog nauka najviše zanimaju redovnice i redovnike.

Tablica 78

Koja Vas tema katoličkog socijalnog nauka posebno zanima?

	Redovnice	Rang 1	Redovnici	Rang 2
Jednakopravnost u društvu	33,6%	4	38,9%	3
Pravedna raspodjela materijalnih dobara	42,7%	2	36,7%	4
Pomoć socijalno ugroženima	50,3%	1	56,7%	1
Pravo na rad	23,8%	5	36,7%	5
Solidarnost u društvu	15,4%	8	13,3%	7
Pravo na stan	16,8%	6	13,3%	8
Načelo supsidijarnosti	2,1%	10	1,1%	10
Pravo na pravedniju naknadu za rad	41,3%	3	42,2%	2
Sudjelovanje radnika u procesu odlučivanja	16,1%	7	10,0%	9
Etika u ekonomiji	14,7%	9	22,2%	6
Nešto drugo	-	-	1,1%	11

I redovnice i redovnici kao temu socijalnog nauka koja ih najviše zanima ističu pomoć socijalno ugroženima. Redovnice na drugo mjesto stavljaju pravednu raspodjelu materijalnih dobara, na treće pravo na pravedniju naknadu za rad, na četvrto jednakopravnost u društvu, a na peto pravo na rad.

Kod redovnika je na drugome mjestu pravo na pravedniju naknadu za rad, na trećemu jednakopravnost u društvu, na četvrtome pravedna raspodjela materijalnih dobara, a na petome pravo na rad.

Među manje prihvaćenim temama redovnice više pažnje od redovnika posvećuju sudjelovanju radnika u procesu odlučivanja (elementi samoupravljanja), dok redovnike više zanima etika u ekonomiji.

9. ODNOS REDOVNICA I REDOVNIKA PREMA EKOLOŠKIM PROBLEMIMA

Posljednji blok od 23 pitanja bio je posvećen, kako smo već napomenuli, pitanjima ekologije, koja posljednjih godina sve više zaokupljaju pažnju najšire javnosti. Kako su pripadnici franjevačkoga reda na poseban način pozvani skrbiti za sve stvoreno, to više će biti

zanimljivo vidjeti kakva su njihova razmišljanja o ekologiji, te kakva je njihova ekološka svijest.

Na pitanje "Jeste li upoznati s problemom zaštite i očuvanja čovjekova okoliša?" većina redovnica (67,1%) odgovorila je kako su djelomično upoznate, svaka peta (20,7%) je dobro upoznata, a 12,1% odgovorilo je kako nisu dobro upoznate s ovim problemom.

Što se tiče redovnika, njih 63,3% je djelomično upoznato s ekološkom problematikom, 31,1% je dobro upoznato, a 4,4% ih nije upoznato.

Kada je riječ o načinu upoznavanja s ekološkim problemima, redovnice su do informacija uglavnom došle putem sredstava javnog priopćavanja (58,1%), putem predavanja ili tribina (15,3%) ili čitanjem knjiga o ekologiji i zaštiti čovjekova okoliša (12,1%).

Slično odgovaraju i redovnici: 71,1% je do informacija o ekologiji došlo prateći sredstva javnog priopćavanja, a 12,2 čitajući knjige o toj temi.

Što se tiče najboljeg načina upoznavanja vjernika s problemima zaštite okoliša, najviše redovnica (46,2%) smatra kako bi to trebalo činiti organiziranjem predavanja i tribina u župama ili organiziranjem molitvenih susreta u prirodi (12,6%). Svaka deseta redovnica misli kako bi ekološku problematiku trebalo promicati putem propovijedi (11,8%) ili tiskanjem i dijeljenjem posebnih knjižica (11,8%).

Kao najbolji način upoznavanja vjernika s problemom zaštite okoliša redovnici na prvo mjesto stavljaju organiziranje predavanja i tribina u župi (35,6%), na drugo tiskanje i dijeljenje posebnih knjižica (22,2%), a na treće propovijedi (17,8%).

Nadalje, zanimalo nas je da li se u župama organiziraju aktivnosti vezane uz zaštitu čovjekova okoliša. Najviše redovnica (56,0%) odgovara kako se ne organizira ništa, 22,4% ističe kako se provode akcije čišćenja, a 12,9% spominje sadnje cvijeća, drveća i slično.

Svaki drugi redovnik (53,3%) također odgovara kako se ne organizira ništa, a svaki četvrti kao jedinu ekološku akciju u župama spominje akcije čišćenja.

Sljedeće pitanje odnosilo se na angažiranje redovnica i redovnika u ekološkim prosvjedima:

Tablica 79

Smatrate li da bi redovnice i redovnici trebali javno podržavati prosvjede protiv gradnje objekata koji zagađuju okoliš, odlaganja opasnog otpada, zagađenja voda i slično?

	Redovnice	Redovnici
U potpunosti se slažem	45,3%	42,2%
Djelomično se slažem	26,3%	36,7%
Ne slažem se	9,5%	10,0%
Ne znam	19,0%	7,8%

Većina redovnica i redovnika spremna je, u većoj ili manjoj mjeri, podržati javne ekološke prosvjede, što je zanimljiv podatak. Broj onih koji se s time u potpunosti slažu veći je od onih koji to podupiru djelomično. Na to pitanje negativno odgovara po prilici svaki deseti redovnik i redovnica, koji se ne slažu s idejom o javnoj redovničkoj podršci ekološkim prosvjedima.

Nadalje, redovnice (73,9%) i redovnici (75,6%) u većini smatraju kako pri rješavanju ekoloških problema čovjek mora biti pripravan na odricanje od prekomjerne potrošnje.

Na pitanje "Što mislite o problemu zaštite čovjekova okoliša kod nas" 73,7% redovnica smatra kako je problem zaštite čovjekova okoliša jednako važan kao i drugi problemi u društvu, a svaka deseta (10,2%) misli kako u hrvatskome društvu postoje problemi koji su važniji od problema zaštite čovjekova okoliša.

Redovnici daju nešto drugačije odgovore: 65,6% odgovara kako su ekološki problemi jednako važni kao i ostali problemi u društvu, ali dvostruko više redovnika (21,1%) nego redovnica misli kako u Hrvatskoj trenutno postoje važniji društveni problemi od problema zaštite čovjekova okoliša.

Zanimljivi su odgovori na pitanje "Čemu biste dali prednost na području na kojem živite?": 82,3% časnih sestara prednost bi dalo očuvanom i zdravom okolišu, samo 4,6% dalo bi prednost tehnološkom razvitku koji bi doveo do povećanja materijalnog standarda, dok se 13,1% redovnica nije moglo odlučiti između ove dvije mogućnosti.

Slično misle i redovnici: tri četvrtine (75,6%) prednost bi dalo očuvanom i zdravom okolišu, 4,4% prednost daje tehnološkom razvitku, a 12,2% redovnika nije se moglo odlučiti čemu bi dalo prednost.

Sljedećim pitanjem provjerili smo jesu li ispitanici neposredno ugroženi blizinom nekoga objekta (tvornica, elektrana, odlagalište otpada i sl.) koji zagađuje okoliš. Većina redovnica ne živi u blizini takvog objekta (43,5%), 38,9% odgovara kako postoji takav objekt, ali ne u neposrednoj blizini mjesta stanovanja, dok 17,6% ispitanica živi u neposrednoj blizini zagađivača.

Što se tiče redovnika, 31,1% nema u blizini takav objekt, 40,0% navodi kako postoji objekt koji zagađuje okolinu, ali nije u neposrednoj blizini, dok svaki četvrti redovnik (25,6%) živi u neposrednoj blizini zagađivača.

Franjevke i franjevci imaju sljedeća mišljenja o ekologiji kao znanstvenoj disciplini:

Tablica 80

Mislite li kako je ekologija kao mlada znanstvena disciplina:

	Redovnice	Redovnici
Neophodna na današnjem stupnju razvitka civilizacije	59,1%	63,3%
Potrebna, ali ne i prioritetna	17,4%	30,0%
Radi se o pomodarskim idejama bogatih razvijenih zemalja	1,5%	1,1%
O tome nisam dostatno čuo-pročitao	22,0%	5,6%

Većina anketiranih ima pozitivan stav prema ekologiji, ali je među redovnicima veći broj onih koji misle kako je ekologija potrebna, ali ne i prioritetna (30,0%). Svaka peta redovnica je odgovorila kako nije dostatno upoznata s problemom.

Idućim pitanjem željeli smo doznati koliku važnost redovnice i redovnici daju znanosti i tehnologiji.

Tablica 81

Mislite li kako jedino današnja suvremena znanost i tehnologija može omogućiti čovjekovo preživljavanje?

	Redovnice	Redovnici
U potpunosti se slažem	7,4%	5,6%
Djelomično se slažem	43,0%	45,6%
Ne slažem se	31,1%	35,6%
Ne znam	18,5%	11,1%

S gornjom tvrdnjom najviše redovnika i redovnica slaže se djelomično, a otprilike trećina anketiranih ne slaže se s tvrdnjom po kojoj su znanost i tehnologija presudni za čovjekovo preživljavanje. Dakle, iako cijene ulogu znanosti i tehnologije, redovnice i redovnici nemaju u njih apsolutno povjerenje i izražavaju rezervu prema svemoći znanosti i tehnologije u suvremenom svijetu.

Slični su odgovori na pitanje o mogućnostima tehnološkog razvitka u iskorjenjivanju siromaštva, što ukazuje na konzistentnost stavova ispitanika.

Tablica 82

Mislite li kako samo tehnološki razvitak može omogućiti iskorjenjivanje siromaštva na zemlji?

	Redovnice	Redovnici
U potpunosti se slažem	4,4%	1,1%
Djelomično se slažem	49,6%	62,2%
Ne slažem se	23,7%	31,1%
Ne znam	22,2%	4,4%

Iako je ovdje više onih koji se djelomično slažu s tvrdnjom o presudnosti tehnološkog razvitka u iskorjenjivanju siromaštva, iz odgovora se nazire stav kako tehnologija nije jedini način rješavanja problema siromaštva. Naime, zanemariv broj redovnika i redovnica ovom problemu pristupa jednostrano izražavajući povjerenje jedino u tehnologiju, pa možemo pretpostaviti kako je većina sklonija cjelovitom i interdisciplinarnom pristupu kada je u pitanju rješavanje problema siromaštva kao jednog od najvećih problema suvremenog svijeta.

Na pitanje o iscrpivosti sirovina i energije dani su sljedeći odgovori:

Tablica 83

Mislite li kako su na ovom stupnju razvitka izvori sirovina i energije ograničeni i da im prijeti potpuno iscrpljivanje?

	Redovnice	Redovnici
S tim sam upoznat i slažem se	13,1%	20,0%
Smatram kako su izvori samo djelomično iscrpljeni	12,4%	27,8%
Priroda je neiscrpan izvor sirovina	7,3%	11,1%
Znanost omogućuje da se stari izvori sirovina brzo nadomjeste novima	3,6%	8,9%
O tome ne znam dostatno	63,5%	30,0%

Samo manji dio redovnika i redovnica smatra kako izvorima energije i sirovina prijeti potpuno iscrpljivanje, a svaki četvrti redovnik odgovara kako su oni samo djelomično iscrpljeni. Treba istaknuti kako najveći broj časnih sestara i redovnika ističe kako ne znaju dostatno o ovom problemu.

U sljedećem pitanju zanimalo nas je koga ispitanici smatraju najpozvanijim za rješavanje ekoloških problema.

Tablica 84

Praktične probleme okoliša najbolje će riješiti:

	Redovnice	Redovnici
Državne službe osposobljene za to	35,8%	35,6%
Društvene grupe svjesne tih problema	21,6%	31,1%
Autoritet Crkve	35,8%	25,6%
Odgovorna osoba bez obzira na mjesto na društvenoj ljestvici	6,7%	5,6%
Ne znam	-	-

Odgovori na ovo pitanje vrlo su zanimljivi: podjednak broj redovnica misli kako će probleme zaštite okoliša najbolje riješiti ili državne službe ili autoritet Crkve. S druge strane, redovnici prednost daju državnim službama i društvenim skupinama svjesnim ekoloških problema, dok autoritet Crkve stavljaju na treće mjesto.

U idućem pitanju redovnice i redovnici su ocijenili važnost ekologije za čovjekov opstanak.

Tablica 85

Mislite li da je očuvanje prirode presudno za čovjekov opstanak na zemlji?

	Redovnice	Redovnici
U potpunosti se slažem	69,6%	64,4%
Djelomično se slažem	16,3%	20,0%
Priroda će se sama pobrinuti za sebe kao i uvijek	6,7%	11,1%
Ne znam	7,4%	3,3%

Većina ispitanika pokazuje visoku ekološku svijesti i u potpunosti se slaže s tvrdnjom da je ekologija, odnosno očuvanje okoliša, od presudne važnosti za čovjekov opstanak. Znatno manje redovnica i redovnika djelomično se slaže s tom tvrdnjom, dok svaki deseti redovnik vjeruje kako je priroda sposobna sama se pobrinuti za sebe i obnoviti svoje resurse.

Katolička crkva zalaže se za porast nataliteta i protivi se određenim mjerama sprječavanja začeća. Ovim pitanjem htjeli smo utvrditi podržavaju li redovnice i redovnici bezrezervno brojne obitelji, ili ipak postoji svijest o potrebi ograničavanja nataliteta.

Tablica 86

Ekonomske prilike u obitelji u uskoj su vezi s brojem djece:

	Redovnice	Redovnici
U potpunosti se slažem	14,0%	6,7%
Djelomično se slažem	52,2%	68,9%
Ne slažem se	24,3%	23,3%
Nisam razmišljao/la	9,6%	1,1%

Franjevke i franjevci u većini se djelomično slažu o postojanju veze između broja djece i ekonomskog stanja u obitelji, dok se po prilici svaki četvrti redovnik i redovnica ne slažu s tim stavom, što znači da posredno podržavaju veći natalitet i brojnije obitelji.

Na pitanje "Što prema Vašem mišljenju leži u temelju ekološke krize u svijetu" dobili smo sljedeće odgovore:

Tablica 87

Što prema Vašem mišljenju leži u temelju ekološke krize u svijetu?

	Redovnice	Redovnici
Nedovoljni stupanj znanstvene razine čovječanstva	4,5%	3,3%
Čovjeku urođena pohlepa za materijalnim dobrima	31,3%	38,9%
Stajalište da je čovjek apsolutni gospodar prirode	21,6%	14,4%
Moralna nedoraslost čovjeka	29,9%	38,9%
Ne znam	12,7%	2,2%

Mišljenja redovnica i redovnika o glavnim uzrocima ekološke krize u svijetu prilično su podijeljena. Najviše redovnica smatra kako je glavni razlog urođena čovjekova pohlepa, na drugome je mjestu moralna nedoraslost čovjeka, a na trećemu stajalište kako je čovjek apsolutni gospodar prirode.

Kod redovnika poredak je gotovo isti, s time da oni podjednaku važnost daju čovjekovoj urođenoj pohlepi i moralnoj nedoraslosti, a nešto manju stavu prema kojem je glavni uzrok ekološke krize u shvaćanju čovjeka kao apsolutnoga gospodara prirode.

Kako smo već spomenuli, franjevačka karizma podrazumijeva i skrb za sve stvoreno. Stoga smo provjerili kakvu važnost i mjesto unutar kršćanskoga svjetonazora anketirane franjevke i franjevci daju ekološkim temama:

Tablica 88

Jesu li prema Vašem mišljenju ekološke teme važan dio kršćanskog svjetonazora?

	Redovnice	Redovnici
Mislim da jesu	51,5%	47,8%
Mislim da jesu, ali ima važnijih tema	37,5%	37,8%
Mislim da su danas ekološke teme prenaplašene	0,7%	5,6%
Mislim da nisu	2,9%	3,3%
Nisam razmišljao o tome	7,4%	5,6%

Redovnice i redovnici dali su gotovo iste odgovore na ovo pitanje. Po prilici svaki drugi ispitanik odnosno ispitanica smatra kako su ekološke teme važan dio kršćanskog svjetonazora, dok ih nešto više smatra kako su ekološke teme važne, ali da ima i važnijih. Ipak,

možemo kazati kako prevladava mišljenje prema kojemu ekologija ima značajno mjesto u kršćanstvu, što je u skladu s franjevačkom karizmom.

O posljedicama iscrpljivanja resursa na zemlji anketirane redovnice i redovnici imaju sljedeća mišljenja:

Tablica 89

Koje su prema Vašem mišljenju najgore posljedice iscrpljivanja resursa na zemlji?

	Redovnice	Redovnici
Velike oskudice i pad dostojanstva čovjeka	39,1%	18,9%
Daljnje razbijanje ravnoteže u prirodi	27,8%	38,9%
Opći rat za resurse	5,2%	10,0%
Stalni pritisak bogatih nad siromašnima	27,8%	27,8%

Redovnice kao glavnu posljedicu iscrpljivanja resursa ističu velike oskudice i pad dostojanstva čovjeka, a na drugo odnosno treće mjesto daljnje razbijanje ravnoteže u prirodi i stalni pritisak bogatih nad siromašnima.

Redovnici na prvo mjesto stavljaju daljnje razbijanje ravnoteže u prirodi, na drugo stalni pritiska bogatih nad siromašnima, a na treće velike oskudice i pad dostojanstva čovjeka.

Dva pitanja u okviru ekološke teme bila su posvećena zaštiti čovjekova okoliša i Domovinskom ratu.

Tablica 90

Tijekom Domovinskog rata posvećivala se prevelika pozornost ugroženosti biljnih i životinjskih vrsta:

	Redovnice	Redovnici
U potpunosti se slažem	14,4%	11,1%
Djelomično se slažem	31,8%	37,8%
Ne slažem se	27,3%	34,4%
Bez odgovora	26,5%	15,6%

Ispitanici se uglavnom djelomično slažu kako se tijekom rata posvećivala prevelika medijska pozornost ugroženosti biljnih i životinjskih vrsta, dok je nešto manje onih koji se ne slažu s ovom tvrdnjom.

Drugo pitanje odnosilo se na prioritete u obnovi nakon Domovinskoga rata.

Tablica 91

U poslijeratnoj obnovi najvažniji je:

	Redovnice	Redovnici
Brz razvoj pa makar i sa zaostalom tehnologijom	9,8%	6,7%
Brz razvoj, ali samo s modernom tehnologijom	4,9%	17,8%
Sporiji razvoj, ali uz očuvanje okoliša	83,6%	64,4%
Preveliko osvrtnje na ekološke probleme ugrožava razvoj	1,6%	3,3%
Bez odgovora	-	7,8%

Veliki dio redovnica i nešto manji broj redovnika založili su se za umjereniji razvoj, koji ne bi smio biti na štetu okoliša, dok je dio redovnika (17,8%) mišljenja kako bi trebalo osigurati brzi razvoj, ali uz modernu tehnologiju, koja ne zagađuje okoliš u velikoj mjeri.

Pretposljednje pitanje odnosilo se na mogućnost nabave ekoloških časopisa u župama: tek svaka četvrta redovnica (25,4%) i po prilici svaki treći redovnik (31,1%) su izjavili kako se u njihovim župama može nabaviti takav časopis.

Posljednje pitanje odnosilo se na aktivnosti redovnica i redovnika koje bi mogle pridonijeti razvitku ekološke svijesti kod vjernika.

Tablica 92

Koliko bi redovnici i redovnice trebali poraditi na tome da svijest vjernika o ekološkoj situaciji bude što primjerenija?

	Redovnice	Redovnici
Oni se moraju zalagati za ovu problematiku i poticati je	69,2%	64,4%
O toj problematici se dovoljno čuje iz medija tako da redovnice i redovnici nemaju potrebu o tome razgovarati sa svojim vjernicima	8,3%	14,4%
Samo na traženje vjernika	6,0%	7,8%
U to nisam dovoljno upućen/a	12,8%	5,6%
To je nepotrebno i suvišno	-	1,1%
Bez odgovora	3,8%	2,2%

Redovnice i redovnici uglavnom se slažu s time kako se oni sami moraju još više zalagati u promicanju ekološke problematike. No, dio redovnika (14,4%) je mišljenja kako se o tome dovoljno govori putem medija, dok 12,8% redovnica odgovara kako nije dovoljno upućena u spomenutu problematiku.

RESULTS OF SOCIORELIGIOUS RESEARCH IN FRANCISCAN PROVINCES OF CROATIA AND BOSNIA AND HERZEGOVINA

The results of survey carried out among Franciscan monks and nuns

Summary

The survey, carried out among the monks and nuns belonging to Franciscan order, covered 233 respondents, i. e. 143 nuns and 90 monks. It was carried out in seven Franciscan provinces in the region of Croatia and Bosnia and Hercegovina. In the analysis of the respondents' socio-psychological characteristics special attention was paid to the social milieu the monks and nuns come from (place of birth, parents' profession, number of children in the family, and the like). In the survey various aspects of monastic life were analyzed, like the relationship with other monastic communities and church authorities, as well as to episcopate. A special part of the research was dedicated to the analysis of their prayer and sacramental life. Considering the importance of living the Franciscan charisma among monks and nuns, the questions referring to war and peace (peacemaking) were treated, as well as the relationship with the Catholic social teaching (care for the poor) and with ecology (care for all created). This is one of the first socio-religious researches carried out among Church officials after 1990 and can be used as the basis for similar comparative researches